

Diğer yandan Merkezi hükümet birimlerinin çekildiği afet zararlarını azaltma çalışmalarında yerel yönetimler de devrede değildir. Ülkemizde kentsel alanlarda oluşturulmuş olan risk havuzları karşısında asıl ağırlık vermek zorunda olduğumuz konunun zarar azaltmaya yönelik işlerin olmasına karşın tasarımlarda yerel yönetim birimleri için sadece afet sırası ve sonrası dönem hizmetlere odaklı yaklaşım benimsenmiştir. Ulusal afet yönetim sisteminde kurumsal yapıda yaşanan parçalılık bu tasarımların getireceği yerelleşme sonucu 81 parçaya ayrılmış atomize bir yapılanmaya dönüşecektir.

.....&.....

22.14. KAMU YÖNETİMİ TEMEL KANUNU TASARISI ÜZERİNE GÖRÜŞLER

(Aşağıdaki değerlendirme TMMOB'ye iletilmiştir)

KAMU REFORM TASARISINI REDDEDİYORUZ!

Sermaye Sınıfı Kamuda “yeniden yapılanma” ya neden ihtiyaç duyuyor? “Bu reform piyasaya saygılıdır ve mümkün olduğu ölçüde piyasa araçlarını kullanır”

1980’lerle birlikte, dünya kapitalist sistemi, içine düştüğü yapısal krizden çıkmak için “küreselleşme”, “yeni dünya düzeni” adı altında uyguladığı ekonomi-politikalarla sermaye sınıfının önündeki engeller tek tek kaldırılırken, emeğin haklarını kısıtlamaya, örgütlülüğünü dağıtmaya ve direncini kırmaya yönelik büyük bir çabaya girişmiştir. Böylece yoksullardan varsıllara, az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere büyük bir kaynak transferini amaçlayan uygulamalar yürürlüğe konulmuştur.

Ülkemizde bu neoliberal politikalar 24 Ocak 1980 kararlarıyla resmen başlatılmıştır ve 12 Eylül 1980 darbesi bu politikaların uygulanması için gerekli olan toplumsal koşulları yaratılmıştır. Ekonomi politikalarını küreselleşme, özelleştirme ve serbest piyasa kuralları doğrultusunda belirleyen siyasal iktidarlar, IMF, DB, DTÖ, NATO ve AB direktifleri doğrultusunda, başta işçi sınıfı olmak üzere geniş halk kesimleri üzerinde büyük tahribatlar yaratan yasalar çıkartmış/ çıkartmaya da devam etmektedir.

Bunun en yeni örneği, şu sıralar meclisin gündeminde olan Kamu Yönetimi Reform tasarısıdır. Tüm diğer sermayenin çıkışını esas alan yasalarda olduğu gibi KAMU YÖNETİMİ REFORMU yasa tasarısının da genel gerekçesi “AB müktesebatına uyum çerçevesinde Avrupa Yönetim Özerklik Şartı gereği” şeklinde açıklanmaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yaklaşık yirmi yıldır uygulanan neoliberal politikaların bir uzantısı olarak şekillenmiş, sermayenin girebildiği tüm alanlara, tüm yerelliklere girmesinin ve bu sayede belirli ellerde toplanmasının aracı olarak kurgulanmış, sivil toplumcu akımların da desteklediği bir “yerelleşme” hareketidir ve kamusal alanın olabildiğince daraltılması ve ticarileştirilmesi hedeflenmiştir.

Tasarının genel gerekçeleri metninde;

“Yeni kamu yönetimi anlayışı ve Avrupa Yönetim Özerklik Şartı gereği, kamu hizmetlerinin mahalline en yakın yerde ve **uygun yönetim aktörleri** tarafından çözümlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan, kamu ihtiyaçlarını karşılamak üzere yerine getirilecek hizmetlerin merkezi idareden mahalli idarelere devri tek başına yeterli olmayabilir. **Kamu hizmetlerinin daha etkili, verimli ve süratli çözülebilmesi için merkezi idare ve mahalli idareler tarafından yerine getirilmesi gereken bazı kamu hizmetlerinin yetkili organların kararı ile gerektiğinde üniversitelere, noterlere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil topluma örgütlerine gördürülebilmesine imkan tanınmaktadır.**” denilerek niyet ortaya konulmaktadır.

“Kamu Hizmetlerinin ve Kamu Çalışanlarının Özel Şirketlere Devri” olarak da özetlenebilecek olan bu yasa tasarısı esasen uzun bir geçmişe sahip olsa da, son yıllarda uygulanması yönünde çalışmalara hız verilmiştir. Emekçilerin gündemine ilk 1993 yılında “yeni çalışma biçimlerinin tanımlanması ve uygulanmasıyla” sözleşmeli, geçici, devamlı, taşeron kavramlarıyla girmiştir. Birçok kamu kurumunda öncelikle kamusal hizmetler parçalanmış, bölümlere ayrılmış, bu sayede bir takım hizmetler özelleştirilmiş ise de bugüne kadar Kamu Emekçilerinin örgütlü mücadelesi karşısında sermaye sınıfı açısından tam bir başarıya ulaşamamıştır.

Bu gün 2001-2005 dönemini kapsayan 8. plan kapsamında tam da AKP hükümetinin “her şeyi satalım” mantığına uygun bir anlayışla tekrar gündeme gelen bu tasarının yasalaşması da sermaye çıkışlı diğer birçok yasa gibi AKP hükümetine kalacak gözüküyor.

Kısaca “Kamu Reformu” olarak adlandırılan bu çalışma “Kamu Yönetimi Temel Kanunu, Mahalli İdareler Kanunu ve Kamu Personel Yasası” olmak üzere 3 tasarıdan oluşan kapsamlı bir pakettir. Kamu işleyişine yönelik stratejik düzenlemeler Temel Kanunda yer almış ve diğer kanunlar bu çerçevede hazırlanmıştır. Tasarı paketi, genel olarak devletin rolü ve örgütlenmesini değiştirmeye dönük olarak, bakanlıkların yapısını, bağlı ve ilgili kuruluşları, taşra örgütlenmesini, yetki ve görev dağılımını düzenleyen hükümler ile Kamu Personel Rejimini içermektedir.

Tasarıların her maddesine sinen esaslar, bir bütün olarak kamunun rolünü ve yapısını yeniden belirleyen bir strateji özelliğindedir. Bu strateji, gerek AB, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası gerekse TÜSİAD gibi ulusal sermaye örgütleri ve onların sözcüsü partiler tarafından savunulan ekonomik sorunlardan esas olarak devletin büyümesini ve hantal yapısını sorumlu tutan, krizden çıkışın tek yolu olarak “Sosyal Devlet”in küçültülmesini gören anlayışın hayata geçirilmesi politikalarıdır.. Böylece Devletin geleneksel görevlerine (savunma, iç güvenlik, yargı, mülki idare, dışişleri) geri dönmesi ve kamu hizmetlerinin özelleştirilerek, sermayenin ticarileştirme arzusuna ve serbest dolaşımına açılması hedeflenmiştir.

Kamu Hizmetleri Nasıl Küçültülür? Hizmetler Nasıl Paralı Hale Getirilir?

Bunun gereği, Merkezi İdare tarafından yürütülen bir çok hizmetin mahalli idarelere devredilmesidir. Adalet, Savunma, Güvenlik, Dış ilişkiler, Dış Politika, Maliye, Hazine, Dış Ticaret, Gümrük, piyasalara ilişkin düzenleme hizmetleri, milli eğitimde eğitim ve

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

öğretim gibi görevler Merkezi İdarenin yetkisinde kalırken, Dışişleri, Milli Eğitim, Bayındırlık ve İskan, Sağlık, Ulaştırma, Tarım ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman Bakanlıklarının taşra teşkilatları ile SHÇEK, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatları ve bunlara bağlı bütün kurumlar belediye sınırları içerisinde belediyelere, belediye sınırları dışında ise il özel idarelerin yetkisine verilecektir.

Merkezi idare küçültülmekte iken yerel yönetimlerin işlevi büyütülmektedir. Burada asılan “merkezi idarenin” değil, “kamu hizmetlerinin” küçültülmesidir. Merkezi idare hizmetlerinin yerel idareye devri, kamu hizmetlerinin piyasaya açılmasının ara aşamasıdır. Asıl küçülme bu hizmetlerin piyasaya açılmasından sonra ortaya çıkacaktır. Yapılacak her hizmet özelleştirilmekte, yani piyasaya açılmaktadır. Artık vatandaş müşteridir. Devletin Anayasal bir yükümlülük olarak üstlendiği ve kamusal hizmet olması gereken sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, çocuk bakımı, ısınma, ulaşım, alt yapı, doğal kaynakların bulunması ve işletilmesi gibi alanlarda “asli ve sürekli görevlerini” yerine getirebilmesi için “sürekli görevlilere” ihtiyacı kalmayacaktır. Kamu kurumlarının piyasada üretilen hizmetleri haksız rekabet oluşturacak şekilde, yani özel hastanelerden daha ucuza sağlık, özel okullardan daha ucuza eğitim gibi, üretmesi yasaklanmıştır. Yani kamusal hak olan eğitim, sağlık, ulaşım, enerji, tarım, çevre, kültür vb hizmetler paralı hale getirilmektedir.

Böylece hizmetler, piyasada belirlenen tutarlar doğrultusunda, sadece satın alınabilecektir. Parası olanlar tarafından.....

Tasarının görev, teşkilat ve istihdam olarak doğrudan etkilediği bazı kurumların gelecekteki durumları şu şekilde özetlenebilir;

A) Milli Eğitim Bakanlığı: Milli eğitim personeli, okul binaları vb il özel idarelerinin sorumluluğuna bırakılmakta, okullar kendi bütçeleri olan ve velilerin de katıldığı birliklerce yönetilen bağımsız birer **ticari işletme** haline getirilmektedir. Taşra teşkilatı olmayan MEB, sonuçta ülkede geçerli eğitim programlarını hazırlayan ve denetleyen sınırlı sayıda uzmanın çalıştığı bir kurum haline dönüşecektir.

B) Sağlık Bakanlığı: Sağlık Bakanlığı “doğrudan tedavi hizmeti sunan, hastane işleten ve personel istihdam eden bir yapıdan çıkartılarak” koruyucu sağlık hizmetleri dışındaki hizmetler personel, bina vb. ile İl Özel İdarelerine devredilecektir.

C) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı: Bakanlığın bugün yerine getirdiği görevlerin neredeyse tamamı il özel idarelerine devredilecektir. Tasarıda merkezi idareye bırakılmış açıkça tanımlı tek görev acil durum yönetimi ile ilgili ulusal düzeydeki hizmetlerdir. Taslaklarda Bakanlığın kaldırılarak Şehirleşme, Yerleşme ve Çevre Bakanlığı olarak yeni bir Bakanlığa bağlanması da söz konusudur.

D) Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde devirler İstanbul ilinde Büyükşehir Belediyesine diğer illerde özel idarelere olacak şekilde düzenlenmiştir.

E) İller Bankası Genel Müdürlüğü: İller Bankası özerk ve gerçek bankacılık kurallarını uygulayacak, ihtisaslaşmış bir yatırım bankası niteliğine kavuşturulması için bankacılık dışındaki görevlerinin yerel yönetimlere devri hedeflenmiştir.

F) Karayolları Genel Müdürlüğü: Tasarıda ulusal ulaşım hizmetleri merkezi idare görevleri arasında tanımlanmıştır. Ancak Genel Müdürlüğün karayolu hizmetlerini yerine getiren kimlikten uzaklaştırılarak daha çok koordinasyon işlevine kaydırılmasına, Kurumun Kuruluş Yasasında yapılacak değişikliklerle hizmetlerin satın alınmasına ve özelleştirilmesine yönelik bir politikanın izleneceği anlaşılmaktadır.

Merkezi İdare Asli Görevlerini Yapmayacak Ne Yapacak;

Adalet, Savunma, Güvenlik, Dış ilişkiler, Dış Politika, Maliye, Hazine, Dış Ticaret, Gümrük, piyasalara ilişkin düzenleme hizmetleri, milli eğitimde eğitim ve öğretim gibi görevler Merkezi İdarenin yetkisinde kalmaktadır. Yani, bütçe harcamalarının en büyük kısmını yine askeri harcamalar oluşturacaktır. Daha fazla silah, daha fazla askeri teçhizat alınacaktır. **Sırf emekçi halkın çocukları Amerikan çıkarları için Afganistan'da, Bosna'da, Somali'de, Irak'ta ölsün/öldürsün diye.....**

Mahalli idarelere görev devri yapılmaktadır ancak maddi kaynak aktarımı yoktur. Mahalli idarelerin kendi kaynaklarını yaratmaları öngörülmektedir. “her hizmetin bir bedeli vardır” denilerek hizmetlerin satılması ve vergilerin artırılması yolu ile kaynak yaratılması amaçlanmaktadır. Buda demek oluyor ki, **“ödediğimiz vergiler bize yol, su, elektrik, köprü, altyapı olarak dönmüyor, batık bankalara aktarılıyor, yetmiyor ikinci kez vergilendiriliyoruz.”**

Hizmetler Özelleşti, Şimdi Sırada Kamu Emekçilerinin İş Güvencesinin kaldırılması var...

Yine yasa tasarısının genel gerekçesinde, bütçenin esas itibarıyla kamu görevlilerine maaş dağıtan ve faiz ödemelerinin yapıldığı bir mekanizmaya dönüştüğü, mevcut yaşanan sorunların ana kaynağının “aşırı ve dengesiz personel yapısı”, “performansa dayalı olmayan çalışma ve ücret sistemi” ve “verimliliğe dayalı olmayan ve haksız ücret farklılıkları” olduğundan bahisle istihdam politikalarında da değişiklik öngörülmekte;

Devlet yapılanmasında; müsteşarlık, genel müdürlük, kurul başkanlığı veya daire başkanlığı, ve şube müdürlüğü unvanları korunuyor, diğer unvanlar kaldırılmaktadır.

Mahalli idarelere devredilecek bölge ve il müdürlüklerinde çalışan personel, kadrolarıyla birlikte belediye veya il özel idarelerine devredilirken sözleşmeli statüde çalışmak temel istihdam yöntemi haline getirilmektedir. Kadro ve istihdam ilkeleri Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ile İçişleri Bakanlığınca belirlenecek unvan ve sayı standartlarına uygun olarak karar organlarınca belirlenecek ve “Norm Kadro” esas alınacaktır.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Sürekli olarak “kamuda istihdam fazlası” ndan söz edilmektedir. İstatistiklere baktığımızda ülkemizde 2.200.000 memur kadrosu olduğu görülmektedir. Bu sayı Türkiye nüfusunun %4’ ünü geçmemektedir. İstihdamın azaltılmasını dayatan emperyalist ülkelerde ise kamuda çalışan memurların ülke nüfuslarına oranları %10’ lara ulaşmaktadır.

Yine, bütçe harcamalarında en büyük payın “kamu emekçilerine ödenen maaş ve faizler” olduğu belirtilmektedir. Kamu emekçilerinin bütçeye getirdiği yıllık harcama payı, batık bankalara aktarılan 50 milyar dolar’dan daha azdır üstelik kamu emekçileri gelirleri üzerinden en yüksek vergiyi peşin olarak ödemektedirler. Kaldı ki bütçenin %60’ını IMF’ ye ödenen faizler, %20 civarını da “savunma” harcamaları oluşturmaktadır.

Personele ödenecek maaş ve ücretlerin yıllık tutarının İl Özel İdarelerinde bütçe gelirlerinin %30’unu, belediyelerde ise nüfusuna göre 10.000’e kadar %40’ını, 10.000’den fazla belediyelerde %35’ini Büyükşehir ve Büyükşehir ilçe ve belde belediyelerinde %30’unu geçemeyeceği hükme bağlanmıştır. Ödenecek maaşın %30’u geçmemesi aslında “**performansa dayalı ücret artışı**”nın hiçbir mesneti olmadığını göstermektedir. **Bir emekçinin ücret artış koşulu altında başka bir emekçinin işten atılması anlamına gelmektedir.**

Böylece mahalli idareler, personeli iş güvencesiz çalıştırmak imkanına kavuşacaklar ve 7. Plandaki "proje çalışması " şeklinde esneklik uygulama alanı bulacaktır. Bir proje başlarken (bütçe rakamı da artacağından) eleman istihdam edilebilirken, proje bitince çalışanların işine son verilecektir. Çalışanlara iş güvencesiz, sendikasız, toplu sözleşmesiz bir çalışma dayatılmaktadır.

Katılımcı, Şeffaf ve Etkin Bir Kamu Yönetimi İddia ediliyor.

“ Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı”nda ifade edildiği gibi, hükümet bu değişiklikleri “ katılımcı, şeffaf ve etkin bir kamu yönetiminin kurulması, kamu hizmetlerinin kaliteli, süratli, etkili, adil ve ekonomik bir şekilde sunulması “ için yaptığını iddia ediyor. Elbette katılımcı, etkin, adil bir devleti ve kamu hizmetini “ kim istemez? Yıllarca bu hedefler için mücadele edilmedi mi ? Belki geniş bir kitle de bu hedefler açısından tasarılar destek veriyordur. Ancak burada can alıcı soru " **bu hedeflere nasıl ulaşılacak ?** " sorusudur. Hükümet ve Tasarılar bu soruya “ piyasa ilkeleri çerçevesinde, finansmanı fiyatlandırma ile sağlanarak, performansını sürekli göstermek zorunda olan sözleşmeli personel eliyle” diye yanıt veriyor. Biz ise “ kamusal alanda kalarak, finansmanı vergilendirme yoluyla sağlanarak, kadrolu istihdam edilen personel eliyle ve halkın söz ve karar sahibi olduğu mekanizmalarla “ diye yanıt veriyoruz. Bu hedefe uygun kamu yapılması ne genişlikte olacaksa, devletin büyüklüğü de o oranda olmalıdır.

Afet Hizmetleri daha da parçalanıyor.

Tasarının 7. maddesinde sayılan Merkezi idare tarafından yürütülecek görev ve hizmetler arasında ” **h) Acil durum yönetimi ve sivil savunma ile ilgili ulusal düzeyde yapılması gereken görev ve hizmetler** “ belirtilmektedir. Ayrıca tasarının Geçici ve Son Hükümler-

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Geçici Madde 1'in (g) fıkrasına göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığı taşra teşkilatının görev ve yetkileri ile bina, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personeli il özel idarelerine devri sözkonusu olup tasarı eki II) Sayılı Cetvel'e göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Taşra Teşkilatı Olmayan Bakanlıklar arasındadır.

Tasarının maddelerine göre acil durum yönetimi, merkezi idare tarafından yürütülecek görev ve hizmetler arasında tanımlanmış ancak afet güvenliğinin en temel noktası ve ülkemizdeki asıl ihmalin yaşandığı zarar azaltma yaklaşımı tasarıda yer almamıştır. Merkezi hükümetin zarar azaltma stratejilerinin oluşturulması ve uygulanması konusundaki görev ve sorumlulukları göz ardı edilmiştir. Diğer kamu hizmetlerde olduğu gibi afet yönetimi kapsamındaki hizmetlerde de yerleşme ön plandadır.

Tasarının afet olgusuna bakışı dünyadaki gelişmelere uyumlu değildir. Dünyada genel olarak afet yönetimi ve zarar azaltma stratejilerinin doğası gereği **hem merkezi hem de yerel düzeyde bütünlüğünü esas alan yapılanmalar geliştirilirken ülkemizde kurumsal atomizasyon hızlandırılmaktadır. Zaten siyasi iktidar da daha tasarının yasallaşması beklenmeden** İmar planına esas etütlerin onay yetkisini 04.04.2003 gün ve 4256 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı genelgesi ile Afet İşleri Genel Müdürlüğünden alarak yerel ünitelere vermiştir.

Sonuç olarak;

KYTK'da kamu hizmeti ve kamu yönetimi piyasa egemenliğinin kabulü noktasından ele alınmaktan bu çerçevede düzenlemeler yapan bir tasarı niteliğindedir. KYTK, bu anlamda 1980'lerden beri Türkiye'de uygulamaya konulan serbest piyasa ekonomisi anlayışının, çıkarılan yasal düzenlemelerle oluşturulan zorunlu değişimin kamu yönetimini bütünüyle teslim alması anlamını taşımaktadır. Yani işçi sınıfının tüm tarihsel kazanımlarının elinden alınması demektir.

***Biz Kamu Emekçilerinin Tüm Tarihsel Kazanımlarını Sahipleniyoruz...
Söyleyecek Sözümüz var***

Çalışma Hakkı en doğal insan hakkıdır; Bu nedenle; toplumun önemli bir kesimiyle meslektaşlarımızı da ezen ağır ekonomik koşulların emekçiler lehine değişmesi için şimdi tüm emekçilerinin çıkarlarının ortak olduğunu bilince çıkararak, birlikte davranmak, çoğalmak ve direnmek zamanıdır.

.....&.....

22.15. “YAPI KANUNU” ÜZERİNE GENEL DEĞERLENDİRMELER

(Aşağıdaki değerlendirme Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca YAPI KANUNU’nun hazırlık çalışmalarına başlandığı aşamada, kanunda yer alması istenilen görüş ve öneriler TMMOB’ye Şubat-2005’te iletilmiştir)

29-30 Eylül ve 01.Ekim-2004 tarihlerinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca düzenlenen ve İstanbul’da toplanan Deprem Şurasının 2. oturumunda mevzuat olgusu tartışılmıştır. Bu tartışmaların ana çerçevesini “Mevzuat Komisyon Raporu” oluşturmuştur.

Mevzuat Komisyonu tarafından önerilen sistem; “**imar kanununun ikiye bölünerek İmar Kanunu ve Yapı Kanunu adıyla iki yeni yasanın üretilmesi ve Afet Kanunu’nun yeni bir anlayışla (afet zararlarının azaltılması) tümünden yeni baştan düzenlenmesi**” üzerine kurulmuştur. Bu modelde “**yapıların türlerine göre tasarım ilkelerinin yapı kanunu kapsamında**” ele alınması savunulmakta ve **Yapı Denetim Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Isı Yalıtım Yönetmeliği, Yangın Yönetmeliği, Yapı Malzemeleri Yönetmeliği, Asansör Yönetmeliği vb** birçok düzenlemenin Yapı Kanunu kapsamına alınması önerilmektedir.

Komisyon raporundaki mevzuat sisteminde; gerek Yapı Kanunu gerekse bu yasaya dayalı hazırlanacak yönetmeliklerin “**bina**” ve “**bina olmayan yapıları**” bir bütün olarak kapsamı ve zemin etüt, mimari-mühendislik projeleri, yapım ve denetim vb süreçlerin yapı denetim şirketleri eliyle gerçekleştirilmesi ve sigortacılık hizmetleriyle desteklenmesi de gerekli görülmektedir.

Komisyon raporunda bu genel çerçeveye oturan YAPI KANUNU önerisi Şura Sonuç Bildirgesine “*İmar Kanunu’nun şehircilik konularını kapsar şekilde yeniden düzenlenmesi ile yapılaşma konusunda ayrı bir Yapı Kanunu’nun hazırlanması hususu tartışmaya açılarak, oluşturulacak yeni Yapı Kanunu’nda, yapının teknik konuları, yapı malzemesi, yapı denetimi, şartnameler, mesleki konular ve yapıyı ilgilendiren diğer hususların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması önemsenmelidir*” şeklinde yansımıştır.

Deprem Şura’sınca çizilen çerçeveye bağlı kalınarak hazırlanacak YAPI KANUNU’na yönelik olarak ele alınması gereken ilk olgu, “yapı” tanımı dolayısıyla yasanın kapsamıdır. Bakanlıkça web sayfasında tartışmaya açılan **İmar Kanunu Tasarısı Taslağı’nda,**

“**Yapı:** Karada ve suda, kalıcı veya geçici, zemine doğrudan veya dolaylı olarak bağlı, resmi veya özel bina ve benzerleri ile yol, köprü, tünel, hava meydanı, gar, baraj, dolgu, iskele, liman, kule, istinat, ihata ve bahçe duvarları, peyzaj kullanımı, su, kanalizasyon, gaz, elektrik, telekomünikasyon santral ve istasyonları, iletim ve dağıtım hatları vb. enerji ve haberleşme alt yapı tesis ve tesisatları ile bunların eklerini ve bütün bunların yer üstü ve yer altında yapılacak her türlü inşaat, tesisat, santral, imalat, montaj, değiştirme, sondaj, güçlendirme ve esaslı onarımını kapsayan, yapım işlerini içine alan, sabit veya hareketli tesisleri.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Bina: İçinde yaşamak veya çeşitli eylem ve işlevleri gerçekleştirmek üzere inşa edilen yapı” olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü gibi yapı kavramı, binaları da içerecek şekilde karayolu, köprü, havaalanı, baraj vb yapı türleriyle geniş bir tanım aralığına sahiptir.

Kamu yönetiminde uygulamacı kurumlar olarak yer alan DSİ, TCK, DLH, TELEKOM, TCDD vb Genel Müdürlüklerin sorumluluğunda (denetiminde) inşa edilen, yapım koşulları bu idarelerin hazırladığı teknik şartnameler vb ile belirlenen ve bir genel düzenleme altında toplanamayacak derecede farklı özellik taşıyan mühendislik yapılarını kapsayacak tek bir kanun hem hazırlanması hem de uygulanması açılarından sıkıntılar taşıyacaktır. Bu sürecin tek bir bakanlık çatısı altında toplanması mümkün değildir.

Diğer yandan yapı kavramını, özel yapı denetim şirketleri eliyle gerçekleştirilecek denetim olgusu ile birlikte düşündüğümüzde, denetimin kamusal bir hizmet olmaktan çıkacağı da açıktır. YAPI KANUNU’nun içereceği böylesi bir tanımlama ile Kamu Yönetimi Reformu, Büyükşehir Belediyesi, Belediyeler ve Mahalli İdareler tasarısı ve kanunlarında olduğu gibi, mühendislik yapılarının gelecekte ihale, planlama, denetim vb yönleri ile yerel birimlerin kontrolüne bırakılmasına ve kamusal alanın ticarileştirilmesine hizmet edecek bir düzenleme halini alması kaçınılmazdır.

Afet zararlarına yönelik oluşturulan önerileri besleyen yaygın anlayışın üç temel noktaya dayandığı görülmektedir;(1.)ülkedeki afet zararları yapı üretim sürecinden kaynaklanmaktadır, (2.) Yapı üretim sürecinin temel sorunu denetimdir, (3.) gerek afet gerekse imar hizmetleri kamusal alan dışında piyasa koşullarına bırakılmalıdır.

Yukarıda ifade edilen yaklaşıma göre, yapı üretim süreci, yapının projesinin hazırlanması ve temel kazısı ile başlamakta, inşasıyla devam etmektedir. Denetim olgusu da, bu noktadan itibaren devreye girmektedir. **Ancak sağlıklı ve güvenli bir yapı üretim süreci, “ ham arsa”dan “imar parseli”ne giden harita ve kadastro, arazi kullanım planlaması ve yerleşimi aşamalarındaki karar ve uygulama süreçleriyle** başlar. Zaten bu aşamaların gözardı edilmesi değil midir ki, yapıları tehlikeli alanlarda risklerle karşı karşıya bırakan, kentsel alanlarımızı “ içinde çıkılmaz risk havuzlarına çeviren “. Bugün 3194 sayılı İmar kanunu ile 7269 sayılı Afet Kanunu arasında yaşanan kopukluğun, dili ve kavramlarındaki uyumsuzluğun ülkemizdeki afet zararlarının azaltılmasına yönelik süreçler üzerindeki olumsuz etkisi unutulmamalıdır.

Dolayısıyla, önerilen yeni mevzuat sisteminin İmar, Afet ve Yapı Kanunu olarak tanımlanan üç ana parçası arasında kalıcı bir eşgüdüm sağlanmalıdır. İşleyişte bu eşgüdümün hakim kılınamaması durumunda afet hizmetlerinin gerektirdiği bütünselliğin kaybolacağı ve yeni dağılımlıkların doğacağı açıktır. Yapı ile ilgili hükümlerin, makro ölçekten parsel bazına kadar afet tehlike araştırma sonuçları ve arazi kullanım planlama süreçleriyle, tehlike ve risk kavramlarıyla uyumlu olması gerekmektedir.

Önemli ölçüde yapı stoğunun olduğu ülkemizde, yeni yapılar kadar mevcut yapıların, yapılanmış çevrenin, oluşturduğu riskler de özel bir öneme sahiptir. Özellikle tarihi yapılardaki risklerin azaltılması ayrı özellikler taşımaktadır. Uygulamadaki Deprem Mevzuatının genel olarak tekil yapı bazında güçlendirme işlemlerini öne çıkarttığı

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

bilinmektedir. Oysa birçok ülkede tehlikeli yapıların yer aldığı alanlarda kentsel dönüşüm ilkeleri çerçevesinde uygulamalar geliştirildiği bilinmektedir. Yeni yasal düzenlemelerde, sahadaki jeolojik ve jeoteknik veriler çerçevesinde, hangi durumlarda tekil yapı bazında hangi durumlarda alansal bazda çözüm aranması gerektiğine ve tarihi yapılara yönelik izlenecek yöntemleri açık olarak belirtmesi gerekmektedir.

“Yapı hasarlarında %80 oranında etkili faktörün yapısal unsurlar” olduğuna dair görüşlerin ve afet güvenliliğini tek başına “ yapı proje denetimine indirgeyen” anlayışların çeşitli platformlarda dile getirilmiş olsa da, zemin özelliklerinin ve jeolojik tehlikelerin araştırılmasına ve Jeoloji Mühendisliği hizmetleri sonucunda üretilen veri ve önerileri dikkate almayan bir imar, afet ve yapı süreçlerinin tanımlanması mümkün değildir.

Daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir çevrede yaşamak her yurttaş için temel bir insan hakkıdır. Bu hakkın hayat hakkı bulabilmesi ve geliştirilebilmesi için çevremizdeki yapıların, ister içinde yaşadığımız konut ister yakınımızdaki enerji santrali ya da karayolu veya baraj olsun, afet güvenliği kadar doğal ve arkeolojik çevreye duyarlılığı da önemsenmek zorundadır.

Sonuç olarak, TMMOB tarafından **YAPI KANUNU’na** yönelik olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığına iletilecek görüşlerde; yukarıda belirttiğimiz meslek alanımızın yapıyla ilgili bilimsel verilere dayalı yaklaşımlarının yanında imar, afet ve yapı mevzuatlarının dili ve kavramlarıyla birbiriyle uyumlu, uygulamada eşgüdümlü olarak kurgulanması gerektiğinin, bu süreçlerin ancak kamusal alanda yürütülebileceğinin vurgulanması uygun olacaktır.

.....&.....

22.16. PARSEL BAZINDA JEOLJİK-JEOTEKNİK ETÜTLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

(Aşağıdaki değerlendirme Antalya Büyükşehir Belediyesinde mühendislik yetki ve sorumluluklarına yönelik hazırlanmış ve Ocak 2005’te gönderilmiş metindir)

Konu : Jeolojik-Jeoteknik Etütler (Zemin Etütleri)

T.C. ANTALYA VALİLİĞİ Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü’ne

İlgi : (a)-10.01.2005 gün ve 415 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı.

(b)-16.12.2004 gün ve 2.10.2.2004/968 sayılı ANTALYA Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği yazısı.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

(c)-22.07.2004 gün ve 2394 sayılı ISPARTA Valiliği (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) yazısı.

(d)-02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı.

(e)-13.07.2000 gün ve 24108 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.”

(f)-31.01.2000 gün ve 2023 sayılı genelge .

(g)-02.09.1999 gün ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış “ 3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.”

Odamıza ulaşan bilgilerden, ANTALYA Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hukuk Müşavirliğinin ilgi (b) ve ISPARTA Valiliğinin (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) ilgi (c) yazıların birçok belediye, Valilik (Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerine) ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı birimlerine gönderilerek zemin etütleri olarak bilinen parsel bazındaki jeolojik ve jeoteknik etütlerdeki Jeoloji Mühendisliği yetki, sorumluluk ve işlevlerine müdahale edilmek istendiği anlaşılmaktadır. İlgi (b) ve (c) yazılarda yer verilen değerlendirme ve sonuçların, gerek zemin (parsel bazında jeolojik- jeoteknik) etüt raporlarının kullanımı gerekse 3458 Sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun hükümleri açılarından yanlış anlamalara ve ileride telafisi güç durumlara yol açabilecek, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının bu konuda yayınladığı düzenlemeler ve DANIŞTAY kararları ile çelişkiler taşıdığı görülmektedir.

Bugün imar mevzuatının uygulanmasında yaygın olarak parsel bazında jeolojik-jeoteknik / Zemin etütleri olarak adlandırılan etütlerin kapsam, format ve mühendislik işlevlerine yönelik Bakanlıkça yapılan düzenlemelerin özet içerikleri tarih sırasıyla aşağıda sunulmuştur;

1.)İlgi (g) yönetmelik/ 02.09.1999 gün ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”:

İlk hali 02.11.1985 tarih ve 18916 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan yönetmeliğin birçok maddesi ilgi (g) yönetmelik ile değiştirilmiştir. Bu değişiklikler kapsamında yönetmeliğin 57. Maddesi de değiştirilerek (değişiklik metninin 34’üncü maddesi) yapı ruhsatı için yapılacak başvurularda “ parselin durumunu belirleyen jeolojik raporun” (57. md-1. bendi) eklenmesi gerektiği ve statik projenin yanında “jeoloji ve/veya jeofizik mühendisi veya jeolog tarafından hazırlanan jeolojik etüt raporu ve zemin etüt raporu” (57. md-3/b bendi) isteneceğini belirtmiştir.

2.) İlgi (f) genelge/ 31.01.2000 gün ve 2023 sayılı Genelge:

Bu genelgede, daha önceki tarihlerde çıkartılan düzenlemelerin içeriklerine yönelik uygulamada karşılaşılan sorunlara açıklık getirmek için hazırlandığı ifade edilerek etütlerle ilgili aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir;

a.)İmar planına esas etüt raporlarının ruhsat başvurusu yapılan parselde ait bölümü talep sahibine ilgili idarece (belediye) verilecektir.

b.)Talep sahibi zemin etüdü yaptıracak ve statik projeyi bu rapor sonuçlarına göre hazırlayacaktır.

c.)Zemin etütlerinin jeoloji, zemin/kaya mekaniği deneyleri, sondajlar jeoloji mühendisi yapacaktır.

d.)Temel kayanın bozmuş veya örtülü olduğu durumlarda bozmuş kesim ve sağlam kayaya kadar derinlik deprem riski, dinamik yükler, sismik dalga hızı değerleri, hakim periyot, zemin büyütmesi araştırmaları jeofizik mühendisince yapılacak,

e.)Jeofizik çalışma yapıldığında rapor jeoloji ve jeofizik mühendisince ortak hazırlanacak

f.)Zemin mekaniği, dinamiği ve zemin emniyet gerilmesi hesapları uzman inşaat mühendislerince yapılacaktır.

g.)Zemin etütleri koşulu için bazı muafiyetlerde getirilmiştir. Eğer ruhsat talep edilen parsel I. ve II. Deprem bölgesi dışında ve yerleşime uygun alanda ise toprak zeminde 2, kaya zeminde 4 katı geçmeyen konutlarda zorunlu değildir. I. ve II. Derece Deprem bölgesinde kaya zemin ve homojen ise 2 katın altında zorunlu olmayıp diğer zeminlerde her kat için zorunludur.

3.) İlgi (e) yönetmelik/ 13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”:

Tip İmar Yönetmeliğinin maddelerinde ikinci kez değişiklikler yapılmıştır. Yönetmeliğin 5. Maddesi değiştirilerek ,” .. yapılacak yapıların inşasında 02.02.1997 gün ve 23098 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uyması ”zorunlu hale getirilmiştir.

Yapı ruhsatı için yapılacak işlemleri tanımlayan 57. Maddesi birkez daha değiştirilerek “ ilgili idarece imar planının yapımına veri teşkil eden jeolojik/jeoteknik etüt raporunun, parselin bulunduğu alanı da kapsayan bölümü parsel sahibine verilir.

Bu bilgilere göre gerektiğinde ilgili mühendislerce parselde ilişkin zemin etüt (jeoteknik etüt) raporu da hazırlanır” (57. md-2. bendi) denilmiştir. “İlgili mühendislerce hazırlanan parselde ilişkin zemin etüt (jeoteknik etüt) rapor” larının “Zemin ve Temel Etüdü Raporlarının Hazırlanmasına İlişkin Esaslara (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı-1993)” (57. md- 3/b bendi) uygun hazırlanması gerektiği de belirtilmiştir.

4.) İlgili (d) yazı / 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı :

Zemin (parsel bazında jeolojik- jeoteknik) etüt mühendislik disiplinlerinin işlevlerine yönelik Bakanlığa yöneltilen sorunlar karşısında, Afet İşleri Genel Müdürlüğü 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı yazıyı hazırlayarak Valiliklere göndermiştir.

Yazıda ;

“ 3.1. Zemin etütleri ile ilgili jeolojik etütler, yerinde ve/veya laboratuarda yapılacak zemin/kaya mekaniği deneyleri ve gerekli görülmesi halinde sondajları kapsayan araştırmalar Jeoloji Mühendislerince yapılacaktır.

3.2. Temel kayanın bozuşmuş veya örtülü olduğu durumlarda; bozuşmuş kesim ve sağlam kayaya kadar olan derinlik, deprem riski, olası bir deprem anında zemine gelecek dinamik yüklere karşı zemin davranışının ve zemin- temel- yapı etkileşiminin belirlenmesinde esas teşkil eden sismik dalga hızı değerlerinin, zemin hakim titreşim periyodunun, zemin büyütmesinin belirlendiği araştırmalar Jeofizik Mühendislerince yapılacaktır.

3.3. Yukarıda belirtilen duruma göre 3.1 ve 3.2 deki araştırmalar yapılmış ise, rapor Jeoloji ve Jeofizik Mühendislerinin ortak çalışması ile hazırlanacaktır.

3.4. Temel kaya yüzeyde bozunmamış olarak gözleniyorsa 3.1 de belirtilen araştırmalar yapılarak rapor ilgili mühendisçe hazırlanacaktır.

3.5. Söz konusu araştırmalardaki jeoteknik verilere göre: statik projelerin hazırlanmasına temel teşkil edecek zemin mekaniği, zemin dinamiği ve zemin emniyet gerilmesi hesapları bu konuda uzmanlaşmış İnşaat Mühendislerince yapılır ve 3.3 ve 3.4 de belirtilen rapora eklenir. Böylece Jeoloji-İnşaat veya Jeoloji-Jeofizik-İnşaat Mühendislerinin ortak raporu ortaya çıkacaktır. Statik projelerin tüm kabul ve hesaplarında bu raporun verileri esas teşkil edecektir” denilmiştir.

4.) İlgili (a) yazı / 10.01.2005 gün ve 415 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı :

Zemin (parsel bazında jeolojik- jeoteknik) etüt raporlarına ve Jeofizik Mühendisliği işlevine yönelik olarak Genel Müdürlüğe iletilen sorular karşısında hazırlanan yazıda mevcut mevzuattaki ilgili düzenlemeler hatırlatıldıktan sonra,

“.....Sonuç olarak zemin etüt raporlarının hazırlanmasında jeofizik mühendisleri yukarıda Genelgede belirtilen kendi meslek disiplinleri ile ilgili çalışmalarını yapar. Ancak Zemin ve Temel Etüdü Raporlarının Hazırlanmasına İlişkin Esaslar (28.06.1993 gün ve 373 sayılı genelge eki) içeriğine göre jeofizik çalışmaları zemin etüt raporlarında yeterli olmamaktadır.

Bundan dolayı Jeofizik Mühendisleri, tek başına zemin etüt raporu hazırlayamaz ancak Genelgelerde belirtilen diğer meslek disiplinleri ile birlikte etüt raporu hazırlayabilir” denilmiştir.

İlgi (e) Yönetmeliğin 13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra, bir önceki düzenlemede adı geçen meslek disiplinlerinin Odaları tarafından

Yönetmeliğin 57.maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin iptali için DANIŞTAY'a davalar açılmıştır. Davalarla ilgili özet bilgiler, karar tarih sırası ile aşağıda sunulmuştur:

1)TMMOB-JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASINCA BAKANLIK ALEYHİNE ACILAN DAVA:

13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 12. maddesi ile değiştirilen 57. maddenin 2 ve 3/b bentlerinin, etütlerin ve raporlarının hazırlanması açısından belirsizlikler taşıdığı, jeoloji mühendislerinin anılan raporların hazırlanmasında görev almalarının tercihe bırakıldığı gerekçeleri ile iptali istenerek Danıştay Altıncı Dairesine dava açılmıştır.

Danıştay Altıncı Dairesi “ **sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması gerektiğini** “ belirterek “ **yönetmeliğin dava konusu 57. maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin jeoloji mühendislerine ilişkin kısmının iptaline**” 25.12.2001 tarihinde (Esas No: 2000/ 4743- Karar No: 2001/6466) karar vermiştir.

Bakanlıkça, Danıştay Altıncı Dairesinin 25.12.2001 tarihli kararının temyiz isteminde bulunulması sonucu dava Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda görüşülmüştür. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, davalı Bakanlığın temyiz isteminin reddine ve Danıştay Altıncı Dairesinin 25.12.2001 tarihli kararının onanmasına 17.01.2003 tarihinde karar vermiştir.

2) TMMOB-JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASINCA BAKANLIK ALEYHİNE ACILAN DAVA:

13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 12. maddesi ile değiştirilen 57. maddenin 2 ve 3/b bentlerinin, raporların hangi mühendislerce hazırlanacağını belirgin olmadığı, jeofizik mühendisleri ile ilgili belirsizlik yarattığı gerekçeleri ile iptali istenerek Danıştay Altıncı Dairesine dava açılmıştır.

Danıştay Altıncı Dairesi “ **sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince; zeminin fiziksel özelliklerini belirlemek amacıyla yapılacak çalışmaların jeofizik mühendislerince yapılması gerektiğini** “ belirterek “ **yönetmeliğin dava konusu 57.**

maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin jeofizik mühendislerine ilişkin kısmının iptaline” 29.01.2002 tarihinde (Esas No: 2000/ 5118- Karar No: 2002/669) karar vermiştir.

Görüldüğü gibi Jeofizik Mühendisleri Odasıncı açılan davada 6. Daire verdiği kararda Jeoloji Mühendisleri Odası için verdiği karardaki Jeoloji Mühendisliği işlevlerine yönelik değerlendirmelerini bir kez daha tekrar ederek, kararlarındaki ana vurguyu korumuştur. Danıştay Altıncı Dairesince verilen kararlar sonucunda yapı statik projesi için gerekli parametrelerin belirlenmesine yönelik araştırma, analiz ve hesaplamalarda ;

- **Sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince,**

- **Yapılması koşulunda jeofizik parametrelerin belirlenmesini konu alan çalışmaların jeofizik mühendislerince ,**

- **Raporlardaki zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması** gerektiği ortaya konmuştur.

Yaptırılmış olan imar planına esas jeolojik-jeoteknik etüt raporlarının yerleşime uygunluk değerlendirmesi başlığı altında inşaat parselinin bulunduğu alanın zemin ve tehlike özellikleri üzerine yapılan değerlendirmelerin yönlendiriciliğinde JEOLJİ MÜHENDİSİ tarafından ZEMİN ETÜT PROGRAMI hazırlanır. Bu program kapsamında hangi araştırma ve analizlere ihtiyaç duyulursa bilimsel standartlarına uygun olarak gerçekleştirilir. Parsel bazındaki jeolojik-jeoteknik etütlere yönelik mühendislik işlevleri, mahkeme kararlarındaki kadar açık olmasa da, ilgi (a) ve (d) yazılar ile ilgi (f) genelgede genel hatlarıyla benzeri temelde ifade edilmiştir.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan yasal gelişmelerin varlığına rağmen ANTALYA Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hukuk Müşavirliğinin ilgi (b) yazısında “ **Danıştay kararı gerekçesinde belirtildiği şekilde, jeofizik mühendisleri tarafından da jeolojik etüt ve zemin etüt raporları düzenlenebileceği**” şeklinde bir değerlendirmeye yer verildiği görülmektedir. ANTALYA Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hukuk Müşavirliği, Danıştay kararlarında hiçbir şekilde yer almayan (alması da mümkün değildir) bir konuyu varmış gibi göstererek yaptığı değerlendirmede **jeolojik etütlerin JEOLJİ MÜHENDİSİ dışındaki bir meslek disiplinince yapılabileceğine karar vermektedir.**

JEOLJİ; Fiziksel Jeoloji, Tektonik, Petrografi, Sedimantoloji ve Stratigrafi, Mineroloji, Paleontoloji gibi alt bilim dallarıyla, yerkabuğunun bir mineral tanesinden kıtalara kadar değişik büyüklükteki bileşenlerinin özelliklerini, dağılımını ve gelişimini, dinamizmini inceleyerek elde ettiği verileriyle yerin tarihçesini yorumlayan; sedimenter, mağmatik ve metamorfik kayaların zaman ve mekan ortaklığında sentezini yapan bir temel doğa bilimidir.

JEOLJİ MÜHENDİSİ; jeoloji biliminin veri, teknik ve ilkelerini her türlü mühendislik kullanıma sunmak üzere eğitim almış, proje alanının 4 boyutlu (x-y-z-t) jeolojik modelini hazırlayan kişidir. Eğitimi ve pratik bilgi ve deneyimi ile yer kabuğunu oluşturan malzemeyi tanımlamak, sorunları önceden belirlemek ve sorunlara karşı mühendislik çözümlerini geliştirmek konusunda yetki ve sorumluluk sahibidir.

Özet olarak ifade etmek gerekirse, kendiliğinden oluşmuş ve doğal dengede olan “jeolojik birimler” ile insan yapımı zeminler üzerinde tasarlanarak ve doğal dengeyi bozacak her tür mühendislik yapısı için “jeolojik-jeoteknik etüt” bir bütün olup “**jeolojik birimler**”le ilgili gerekli her tür araştırma “**jeoloji mühendisliği**” meslek disiplininin görev, yetki ve sorumluluğundadır.

JEOLJİ MÜHENDİSİ unvanı ve yetkisi ile serbest mühendislik hizmeti verebilmek için; 3458 Sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanununun 1. maddesi gereğince üniversitelerin Jeoloji Mühendisliği Bölümlerinde eğitimini tamamlamış ve diplomasını almaya hak kazanmış olmaları yanında, 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasasınının 33. maddesi gereğince TMMOB-Jeoloji Mühendisleri Odası’na üye olmaları gereklidir.

Bu koşulları yerine getirmeyen bir kişinin Jeoloji Mühendisi yetki ve sorumluluğunda olan hizmetleri yerine getirebilmesi mümkün değildir.

JEOLJİK ETÜT, 3458 VE 6235 SAYILI KANUN HÜKÜMLERİ GEREĞİNCE JEOLJİ MÜHENDİSİ UNVANINI VE İMZA YETKİSİNİ TAŞIYAN MÜHENDİSİN SORUMLULUĞUNDADIR.

Danıştayın herhangi bir kararında da jeolojik etütlerin farklı bir meslek disiplinince yapılabileceğine yönelik karar bulunmamaktadır.

ISPARTA Valiliğinin (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) ilgi (c) yazısında ise zemin etütleriyle ilgili madde de dahil birçok maddesi ilgi (e) yönetmelik ile değiştirilmiş olan **Tip İmar Yönetmeliğinin eski ve yürürlükten kalkmış hali referans alınarak**, “ 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tip İmar Yönetmeliğinin 34/b maddesine göre Jeoloji Mühendis ve Jeofizik Mühendisi tek başlarına, birbirinden bağımsız olarak zemin etüt raporu hazırlayabilirler “şeklinde bir sonuç belirtilmektedir. Dolayısıyla yürürlükten kalkmış bir mevzuat maddesine dayanılarak yapılan bir değerlendirmenin günümüzdeki bir işlem için göz önüne alınması mümkün değildir.

İlgi (b)ve (c) yazılardaki ifadeler jeoloji mühendislerinin mağduriyetine, jeoloji mühendisliğinin hak, yetki ve sorumluluklarının zedelenmesine yol açmaktadır. Kamu yararı ve bilimsel normlarla bağdaşmayan İlgi (b) ve (c) yazılarla ilgili olarak Odamız her türlü hukuki girişimi başlatmak durumundadır.

Parsel bazındaki jeolojik-jeoteknik / Zemin etütlerine yönelik işlemlerde yukarıda belirtilen mevzuata ve bilimsel normlara uygun davranılarak, Jeoloji Mühendisi imzası olmadan raporların işleme alınmamasının sağlanması ve İlgi (b) ve (c) yazılardaki jeolojik

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

etütlere ve zemin etütlerine (jeolojik-jeoteknik etütlere) yönelik belirtilen ifadelerin düzeltilmesi ve **sonuçtan 4792 SAYILI BİLGİ EDİNME HAKKI YASASI** hükümleri çerçevesinde **Odamıza bilgi verilmesi hususlarında** gerekli duyarlılığı göstereceğiniz inancıyla gereğini önemle arz eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

DAĞITIM:

Gereği için:

Antalya Valiliği

Isparta Valiliği

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Isparta Belediye Başkanlığı

.....&.....

**22.17. TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE
ZEMİN ETÜTLERİNDEKİ MÜHENDİSLİK İŞLEMLERİ VE JEOLJİ
MÜHENDİSLİĞİ YETKİLERİ ÜZERİNE GÖNDERİLEN YAZI**

Sayı :

Konu : Jeolojik-Jeoteknik Etütler(Zemin Etütleri)

T.C. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İlgi : (a)-03.02.2005 gün ve 909 sayılı yazınız.

(b)- 10.01.2005 gün ve 415 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı.

(c)- 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı.

(d)- 13.07.2000 gün ve 24108 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.”

(e)- 02.09.1999 gün ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış “ 3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.”

Genel Müdürlüğünüzce düzenlenen ilgi (a) yazıda, zemin etüt raporlarının hazırlanmasına yönelik mevzuat ile Jeoloji ve Jeofizik Mühendisleri Odalarınca açılan dava sonuçları yorumlandıktan sonra bu raporların “ ilgili meslek grubu uzmanlarınca birlikte rapora bağlanmasında fayda görülmekle birlikte, konu mahkeme kararları ile birlikte değerlendirildiğinde, bir gereklilik ve zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır” şeklinde bir yaklaşım sunulmaktadır. Odamıza ulaşan bilgilerden, ilgi (a) yazınızda zemin etüt

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

raporlarının hazırlanmasına yönelik süreçte Jeoloji ve Jeofizik Mühendislerinin ortak çalışmasının **bir gereklilik ve zorunluluk** olduğuna ilişkin ifadenin, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının konuya ilişkin olarak daha önce hazırladığı düzenlemelerle çeliştiği ve uygulamada önemli sorunlar çıkardığı görülmektedir.

Bugün imar mevzuatının uygulanmasında yaygın olarak parsel bazında jeolojik-jeoteknik etüt / Zemin etütleri olarak adlandırılan etütlerin kapsam, format ve mühendislik işlevlerine yönelik Bakanlıkça değişik tarihlerde düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden ve konuya ilişkin yazılardan bazıları aşağıda özetlenerek sunulmuştur;

1)İlgi (e) yönetmelik/ 02.09.1999 gün ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”:

İlk hali 02.11.1985 tarih ve 18916 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan yönetmeliğin birçok maddesi ilgi (g) yönetmelik ile değiştirilmiştir. Bu değişiklikler kapsamında yönetmeliğin 57. Maddesi de değiştirilerek (değişiklik metninin 34’üncü maddesi) yapı ruhsatı için yapılacak başvurularda “ parselin durumunu belirleyen jeolojik raporun” (57. md-1. bendi) eklenmesi gerektiği ve statik projenin yanında “jeoloji ve/veya jeofizik mühendisi veya jeolog tarafından hazırlanan jeolojik etüt raporu ve zemin etüt raporu” (57. md-3/b bendi) isteneceğini belirtmiştir.

2) İlgi (d) yönetmelik/ 13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”:

Tip İmar Yönetmeliğinin maddelerinde ikinci kez değişiklikler yapılmıştır. Yönetmeliğin 5. Maddesi değiştirilerek ,”..yapılacak yapıların inşasında 02.02.1997 gün ve 23098 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uyması ”zorunlu hale getirilmiştir.

Yapı ruhsatı için yapılacak işlemleri tanımlayan 57. Maddesi birkez daha değiştirilerek “ ilgili idarece imar planının yapımına veri teşkil eden jeolojik/jeoteknik etüt raporunun, parselin bulunduğu alanı da kapsayan bölümü parsel sahibine verilir. Bu bilgilere göre gerektiğinde ilgili mühendislerce parsele ilişkin zemin etüt (jeoteknik etüt) raporu da hazırlanır” (57. md-2. bendi) denilmiştir. “İlgili mühendislerce hazırlanan parsele ilişkin zemin etüt (jeoteknik etüt) rapor” larının “Zemin ve Temel Etüdü Raporlarının Hazırlanmasına İlişkin Esaslara (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı-1993)” (57. md- 3/b bendi) uygun hazırlanması gerektiği de belirtilmiştir.

3) İlgi (c) yazı / 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı :

Zemin (parsel bazında jeolojik- jeoteknik) etüt mühendislik disiplinlerinin işlevlerine yönelik Bakanlığa yöneltilen sorunlar karşısında, Afet İşleri Genel Müdürlüğü 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı yazıyı hazırlayarak Valiliklere göndermiştir.

Yazıda;

“ 3.1. Zemin etütleri ile ilgili jeolojik etütler, yerinde ve/veya laboratuarda yapılacak zemin/kaya mekaniği deneyleri ve gerekli görülmesi halinde sondajları kapsayan araştırmalar Jeoloji Mühendislerince yapılacaktır.

3.2. Temel kayanın bozuşmuş veya örtülü olduğu durumlarda; bozuşmuş kesim ve sağlam kayaya kadar olan derinlik, deprem riski, olası bir deprem anında zemine gelecek dinamik yüklere karşı zemin davranışının ve zemin- temel- yapı etkileşiminin belirlenmesinde esas teşkil eden sismik dalga hızı değerlerinin, zemin hakim titreşim periyodunun, zemin büyütmesinin belirlendiği araştırmalar Jeofizik Mühendislerince yapılacaktır.

3.3. Yukarıda belirtilen duruma göre 3.1 ve 3.2 deki araştırmalar yapılmış ise, rapor Jeoloji ve Jeofizik Mühendislerinin ortak çalışması ile hazırlanacaktır.

3.4. Temel kaya yüzeyde bozunmamış olarak gözleniyorsa 3.1 de belirtilen araştırmalar yapılarak rapor ilgili mühendisçe hazırlanacaktır.

3.5. Söz konusu araştırmalardaki jeoteknik verilere göre: statik projelerin hazırlanmasına temel teşkil edecek zemin mekaniği, zemin dinamiği ve zemin emniyet gerilmesi hesapları bu konuda uzmanlaşmış İnşaat Mühendislerince yapılır ve 3.3 ve 3.4 de belirtilen rapora eklenir.

Böylece Jeoloji-İnşaat veya Jeoloji-Jeofizik-İnşaat Mühendislerinin ortak raporu ortaya çıkacaktır. Statik projelerin tüm kabul ve hesaplarında bu raporun verileri esas teşkil edecektir” denilmiştir.

4) İlgili (b) yazı / 10.01.2005 gün ve 415 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı :

Zemin (parsel bazında jeolojik- jeoteknik) etüt raporlarına ve Jeofizik Mühendisliği işlevine yönelik olarak Genel Müdürlüğe iletilen sorular karşısında hazırlanan yazıda mevcut mevzuattaki ilgili düzenlemeler hatırlatıldıktan sonra,

“.....Sonuç olarak zemin etüt raporlarının hazırlanmasında jeofizik mühendisleri yukarıda Genelgede belirtilen kendi meslek disiplinleri ile ilgili çalışmaları yapar. Ancak Zemin ve Temel Etüdü Raporlarının Hazırlanmasına İlişkin Esaslar (28.06.1993 gün ve 373 sayılı genelge eki) içeriğine göre jeofizik çalışmaları zemin etüt raporlarında yeterli olmamaktadır.

Bundan dolayı Jeofizik Mühendisleri, tek başına zemin etüt raporu hazırlayamaz ancak Genelgelerde belirtilen diğer meslek disiplinleri ile birlikte etüt raporu hazırlayabilir” denilmiştir.

İlgi (d) Yönetmeliğin 13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra, bir önceki düzenlemede adı geçen meslek disiplinlerinin Odaları tarafından

Yönetmeliğin 57.maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin iptali için DANIŞTAY'a davalar açılmıştır.

Davalarla ilgili özet bilgiler, karar tarih sırası ile aşağıda sunulmuştur:

**1)TMMOB-JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASINCA BAKANLIK ALEYHİNE
ACILAN DAVA:**

13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 12. maddesi ile değiştirilen 57. maddenin 2 ve 3/b bentlerinin, etütlerin ve raporlarının hazırlanması açısından belirsizlikler taşıdığı, jeoloji mühendislerinin anılan raporların hazırlanmasında görev almalarının tercihe bırakıldığı gerekçeleri ile iptali istenerek Danıştay Altıncı Dairesine dava açılmıştır.

Danıştay Altıncı Dairesi “ **sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması gerektiğini** “ belirterek “ **yönetmeliğin dava konusu 57. maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin jeoloji mühendislerine ilişkin kısmının iptaline**” 25.12.2001 tarihinde (Esas No: 2000/ 4743- Karar No: 2001/6466) karar vermiştir.

Bakanlıkça, Danıştay Altıncı Dairesinin 25.12.2001 tarihli kararının temyiz isteminde bulunulması sonucu dava Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunda görüşülmüştür. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, davalı Bakanlığın temyiz isteminin reddine ve Danıştay Altıncı Dairesinin 25.12.2001 tarihli kararının onanmasına 17.01.2003 tarihinde karar vermiştir.

**2) TMMOB-JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASINCA BAKANLIK ALEYHİNE
ACILAN DAVA:**

13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 12. maddesi ile değiştirilen 57. maddenin 2 ve 3/b bentlerinin, raporların hangi mühendislerce hazırlanacağını belirgin olmadığı, jeofizik mühendisleri ile ilgili belirsizlik yarattığı gerekçeleri ile iptali istenerek Danıştay Altıncı Dairesine dava açılmıştır.

Danıştay Altıncı Dairesi “ **sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince; zeminin fiziksel özelliklerini belirlemek amacıyla yapılacak çalışmaların jeofizik**

mühendislerince yapılması gerektiğini “ belirterek “ yönetmeliğin dava konusu 57. maddesinin 2 ve 3/b bentlerinin jeofizik mühendislerine ilişkin kısmının iptaline” 29.01.2002 tarihinde (Esas No: 2000/ 5118- Karar No: 2002/669) karar vermiştir.

Görüldüğü gibi Jeofizik Mühendisleri Odasınca açılan davada 6. Daire verdiği kararda Jeoloji Mühendisleri Odası için verdiği karardaki Jeoloji Mühendisliği işlevlerine yönelik değerlendirmelerini bir kez daha tekrar ederek, kararlarındaki ana vurguyu korumuştur. Danıştay Altıncı Dairesince verilen kararlar sonucunda yapı statik projesi için gerekli parametrelerin belirlenmesine yönelik araştırma, analiz ve hesaplamalarda ;

- *sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin / kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince,*

- *proje ve Jeoloji Mühendisi tarafından yapı ve zemin özellikleri esas alınarak yapılacak değerlendirmede; sondaj verilerine dayanarak yapılacak jeolojik modelin denetlenmesine ihtiyaç duyulması halinde jeofizik yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalar jeofizik mühendislerince,*

- *raporlardaki zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması gerektiği ortaya konmuştur.*

Genel olarak ifade etmek gerekirse, kendiliğinden oluşmuş ve doğal dengede olan “jeolojik birimler” ile insan yapımı zeminler üzerinde tasarlanarak ve doğal dengeyi bozacak her tür mühendislik yapısı için “jeolojik-jeoteknik etüt” bir bütün olup **”jeolojik birimler”le ilgili gerekli her tür araştırma “jeoloji mühendisliği” meslek disiplininin görev, yetki ve sorumluluğundadır.**

JEOLOJİ; Fiziksel Jeoloji, Tektonik, Petrografi, Sedimentoloji ve Stratigrafi, Mineroloji, Paleontoloji gibi alt bilim dallarıyla, yerkabuğunun bir mineral tanesinden kıtalara kadar değişik büyüklükteki bileşenlerinin özelliklerini, dağılımını ve gelişimini, dinamizmini inceleyerek elde ettiği verileriyle yerin tarihçesini yorumlayan; sedimenter, mağmatik ve metamorfik kayaların zaman ve mekan ortaklığında sentezini yapan bir temel doğa bilimidir.

JEOLOJİ MÜHENDİSİ; jeoloji biliminin veri, teknik ve ilkelerini her türlü mühendislik kullanıma sunmak üzere eğitim almış, proje alanının 4 boyutlu (x-y-z-t) jeolojik modelini hazırlayan kişidir. Eğitimi ve pratik bilgi ve deneyimi ile yerkabuğunu oluşturan malzemeyi tanımlamak, sorunları önceden belirlemek ve sorunlara karşı mühendislik çözümlerini geliştirmek konusunda yetki ve sorumluluk sahibidir.

Yukarıda sunulan tanımlamalar çerçevesinde yapının statik projesine esas parametreleri belirlemek amacıyla hazırlanan ZEMİN ETÜT PROGRAMI, yapı ve zemin özelliklerine göre esas olarak JEOLOJİ MÜHENDİSİ tarafından hazırlanır. Bu program kapsamında hangi araştırma ve analizlere ihtiyaç duyulursa bilimsel standartlarına uygun olarak

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

gerçekleştirilir. Bu programda jeofizik yöntemlerin gereksinim duyulması koşulunda kullanılması söz konusudur. Örneğin; gerek Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesinin www.deprem.gov.tr sayfasında yayımlanan “Parsel Bazında Zemin-Temel Etüdüleri ve Zemin İyileştirme İşleri Hakkında Yönetmelik Taslağı Ön Raporu “nda gerekse Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne hazırlanan “Bina ve Bina Türü Yapılar İçin Zemin ve Temel Etüdü Raporu Genel Formatı”nda parsel bazında yapılacak jeolojik-jeoteknik etütler kapsamında uygulanacak jeofizik etütler için gerektiğinde kullanılabilir yönünde yaklaşımlar mevcuttur. Afet İşleri Genel Müdürlüğüne ilgi (b) ve (c) yazılarında bu durum açık olarak vurgulanmıştır.

Görüldüğü gibi konuya ilişkin yukarıda aktarılan hukuki ve teknik yaklaşımlar jeofizik etütlerin her zemin ve yapı özelliklerinde gerekli olmayıp projenin ve zeminin özelliklerine göre kullanımı söz konusudur. Güvenlik kadar ekonomikliği gözetilen mühendislik uygulamalarının doğasına uygun olan da bu yaklaşımdır.

Sonuç olarak , parsel bazında jeolojik-jeoteknik etütler/ zemin etütler kapsamında jeofizik yöntemler ancak belirli zemin koşullarında ve jeolojik modelin desteklenmesine ihtiyaç duyulması durumunda kullanılmaktadır. Jeoloji ve Jeofizik mühendislik disiplinlerinin parsel bazında jeolojik-jeoteknik etütler kapsamında ilişkisi mühendislik normları çerçevesinde her zemin koşulu için bir gereklilik ve zorunluluk yerine işin özelliklerine dayalı bir ortak çalışmadır.

İlgi (a) yazınızdaki “İlgili meslek grubu uzmanlarınca birlikte rapora bağlanmasında fayda görülmekle birlikte, konu mahkeme kararları ile birlikte değerlendirildiğinde, bir gereklilik ve zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır” şeklindeki ifadenizin yeniden gözden geçirilerek “zemin etütlerinde zemin ve yapı özelliklerine göre ihtiyaç duyulması halinde jeofizik yöntemlerin jeofizik mühendislerince uygulanması” şeklinde düzenlenmesi yararlı olacaktır.

Konuya gerekli duyarlılığı göstereceğiniz inancıyla, gereğini önemle arz eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.
Saygılarımızla

.....&.....

**22.18. JEOLOJİ MÜHENDİSLİĞİ YETKİ VE SORUMLULUKLARI
HAKKINDA, BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI-YÜKSEK FEN KURULU
BAŞKANLIĞI'NA GÖNDERİLEN GÖRÜŞ:**

Konu : Jeoloji Mühendisliği
yetki ve sorumlulukları hakkında.

**BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
YÜKSEK FEN KURULU BAŞKANLIĞI'NA**

İLGİ:

- a)16.08.2005 gün ve 1361 sayılı TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığının yazısı ve ekleri yönetmelik taslakları.
- b)02.09.2005 gün ve 4925 sayılı yazımız ve eki Oda görüşü.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığı'ndan Odamıza gönderilen İlg(a) yazıda; “ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı'nın 08.08.2005 tarihinde Birliğimize göndermiş olduğu ‘ Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmeliği Taslağı ’ ve “Alt Yapılar İçin Afet Yönetmeliği ’ taslaklarına ilişkin Oda görüşlerinin Birliğe İletilmesi “ belirtilmiştir.

İlgi (a) yazı ekindeki yönetmelik taslakları Odamızca incelenmiş ve Jeoloji Mühendisliği hizmet alanları çerçevesinde belirlenen konuları içeren Oda görüşleri ilgi (b) yazımız ekinde TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığı'na iletilmiştir. İlg (b) yazımız ekindeki Oda Görüşlerinin birer örneği, ekte (EK-1 ve EK-2) sunulmaktadır. Yönetmelik taslakları üzerine yapılan bu incelemede, mesleki alanla ilgili birçok konu yanında, Jeoloji Mühendisliği hak, yetki ve sorumlulukları açısından bir nokta özellikle dikkati çekmiştir.

İlgi (a) yazı ekinde alınan, “ Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmeliği Taslağı“nın 109. maddesinde;

“ Madde 109- Heyelan Raporları ayrı raporlar halinde düzenlenecek olup, Jeolojik- Jeoteknik değerlendirmeler jeoloji mühendisi tarafından sayısal çözümlenmeler ve değerlendirmeler Uzman Zemin Mekaniği Mühendisi tarafından yapılacaktır” denilmiştir.

Heyelana yönelik araştırmalarda, jeolojik tehlikenin mekanizmasını ve tetikleyen faktörleri ortaya çıkartmak ve mühendislik yapısını tehlikeden koruyacak afet güvenliğine yönelik önlemlerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Jeolojik tehlike (Geo-hazards) olarak adlandırabileceğimiz deprem (fay), sıvılaşma, heyelan, şişme, çökme, kaya düşmesi vb olaylara ve yeraltı suyu koşullarına yönelik verilerin elde edilmesi ve yorumlanabilmesi için hem yerel hem de bölgesel ölçekte jeoloji- hidrojeoloji-tektonik-mühendislik jeolojisi ve jeoteknik değerlendirmelerin bir arada yapılması gerekmektedir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Bu yüzden Jeoteknik Etüt programını hazırlama sorumluluğunu alan Jeoloji Mühendisinin, parsel ve bölgesel bazda verileri yorumlamak ve uygun bir deneysel çalışma ve analiz programı hazırlamak ve güvenli parametrelerin seçimi sürecine katılmak zorundadır.

Konuya ilişkin yapılacak mevzuat düzenlemelerinde yukarıda özetlenen bilimsel gerçekliğe uyumlu olunması gerekir iken dönem dönem bazı Kamu Kurumlarınca hazırlanan yönetmelik, genelge, teknik şartname vb düzenlemelerde, bu gerçekliğin gözardı edildiği gözlenmektedir.

Bunun son örneği Karayolları Genel Müdürlüğünce hazırlanan "Hizmet Alımı İşlerine Ait Ön Yeterlik Şartnamesi"dir. Karayolları Genel Müdürlüğünce, 21.10.2003 tarihli "olur"la yürürlüğe konulan şartnamenin, etüt ve proje mühendislik hizmetleri işlerinde zemin mekaniği konularındaki çalışmaları tek bir meslek disiplinine tanımlayan maddelerine yönelik Odamızca açılan davada Danıştay 13. Dairesince, zemin mekaniği konularındaki çalışmaların **“ inşaat ve jeoloji mühendislerinden temin edilmesinin öngörülmesi gerekirken, sadece inşaat mühendisleri ile sınırlandırılmasına yönelik eksik düzenlemede de hukuka uyarlık “** bulunmadığı vurgulanarak **“...Sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin/kaya mekaniği, lâboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması gerekmektedir”** yönünde bir karara varılmış ve ilgili maddelerin yürütmesi durdurulmuştur.

Karar metni yazımız ekinde (EK-3) sunulmaktadır.

Bu kararın, 13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tıp İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 12. maddesi ile değiştirilen 57. maddesinin 2 ve 3/b bentlerine ilişkin Odamızca Danıştay Altıncı Dairesine açılan davada mahkemece verilen kararlar (Esas No: 2000/ 4743- Karar No: 2001/6466) paralellik taşıdığı görülmektedir.

İlgi (a) yazı ekinde alınan “ Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmeliği Taslağı”nın 109. maddesinde yapılan düzenleme ile, heyelana yönelik rapor hazırlanması sürecinde olması gereken multi- disiplinler çalışmanın gözardı edildiği; bu çalışmaların hem bilimsel gereklere hem de bu konudaki İdari Mahkeme kararlarına aykırı olarak Jeoloji Mühendisliği hak, yetki ve sorumlulukları zedeleyecek şekilde iki aşamalı bir şekle dönüştürüldüğü görülmektedir.

Dolayısıyla,“ Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmeliği Taslağı”nın 109. maddesindeki ifadelerin “ Heyelan Raporları ayrı raporlar halinde düzenlenecek olup, Jeolojik-Jeoteknik değerlendirmeler jeoloji mühendisi tarafından sayısal çözümler ve değerlendirmeler Uzman Zemin Mekaniği Mühendisi **jeoloji ve inşaat mühendisi** tarafından **ortaklaşa** yapılacaktır” şeklinde düzenlenmesinin daha uygun olacağı inancındayız.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Başkanlığımızca genelde Jeoloji Mühendisliği hizmetleri, yetki ve sorumluluklarına özelde ise “Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmeliği” ve “Alt Yapılar İçin Afet Yönetmeliği” taslaklarına yönelik yürütülecek çalışmalarda gerek yukarıda belirtilen değerlendirmelerin gerekse yazımız ekinde sunulan Oda Görüşü ve mahkeme kararının göz önüne alınacağı inancıyla, gereğini önemle arz eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

EKLER:

EK-1:Alt Yapılar İçin Afet Yönetmeliği Taslağı üzerine Oda Görüşü

(3 sayfa)

EK-2:Karayolu Yolboyu Mühendislik Yapıları İçin Afet Yönetmelik Taslağı üzerine Oda Görüşü (6 sayfa)

EK-3:Mahkeme kararı (.. sayfa)

.....&.....

22.19. “ALT YAPILAR İÇİN AFET YÖNETMELİĞİ TASLAĞI” ÜZERİNE GÖRÜŞLER

(Aşağıdaki değerlendirme TMMOB’ye iletilmiştir. Yönetmelik taslağına ilave edilmesi önerilenler gerekçeleri ile birlikte altı çizili olarak; çıkartılması gerekli görülen ifadeler üstü çizili olarak gösterilmiştir)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, altyapı tesislerinin (içmesuyu, kanalizasyon, doğalgaz, jeotermal) doğal afetlere dayanıklı olarak tasarımı ve hesabı ile malzeme seçimi, yapımı, işletilmesi, bakım ve onarımı için gerekli asgari şartlara dair usul ve esasları belirlemektir.

Tanımlar

Madde 4- Bu yönetmelikte geçen;

a. **Tesis:** Kanalizasyon, içmesuyu, doğalgaz, jeotermal vb gibi çizgisel yapılara ait şebeke ve arıtmalarını kapsar.

ODA GÖRÜŞÜ: Bilindiği gibi kentsel altyapı tesisleri içme suyu, kanalizasyon ile sınırlı olmayıp özellikle afet güvenliği açısından özel önem taşıyan doğalgaz başta olmak üzere jeotermal akışkan hatları ve tesislerinin de bu kapsamda yönetmelikte yer alması gereklidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Jeolojik-Jeoteknik Etüt**

Kapsam

Madde 9- İçmesuyu ve kanalizasyon alt yapı projeleri dahilinde yer alan iletim hatları ve üst yapı ünitelerinde **kaya ve/veya** zemin koşullarının belirlenmesi amacıyla **jeolojik-jeoteknik etüt** çalışmaları yapılır. Bu çalışmalarda, yürürlükteki yönetmelik ve standartlarla birlikte bu yönetmeliğin 10'uncu, 11'inci, 12'nci, 13'üncü ve 14'üncü maddelerinde belirtilen şartlara uyulur.

Kaya ve /veya Zemin Koşullarının Belirlenmesi

Madde 10- Proje alanında daha önceden yapılmış olan topoğrafik, jeolojik, hidrojeolojik, jeofizik, jeomühendislik **mühendislik jeolojisi** ve jeoteknik çalışmalar, yapılacak detaylı arazi çalışmaları ile birlikte değerlendirilerek bölgesel ve yerel jeolojik yapı belirlenir.

İletim Hatlarında Yapılacak Araştırma Çukuru Çalışmaları ve Amacı

Madde 12- Derinliği 1.5 m'den az olan iletim hatlarında, güzergahta yer alan toprak zeminlerin yapılır.

Araştırma çukuru sayısı ve dağılımı, iletim hattı güzergâhı boyunca gözlenen **kaya ve/veya** zeminin özelliklerine bağlı olarak belirlenir.

Araştırma çukuru derinliği, boru hattının yerleştirileceği seviyenin en az 1.0 m. altına incek şekilde olur **belirlenir**.

İletim Hatlarında Yapılacak Sondaj Çalışmaları ve Amacı

Madde 13- Sondaj çalışmaları, alanın zemin **jeolojik-jeoteknik** özelliklerine göre belirlenir.

Sınai Yapılarda Yapılacak Çalışmalar

Madde 14-

Sondaj sayısı, dağılımı ve derinliği ile **jeofizik ölçü nokta sayısı, dağılımı ve araştırma derinliği** yapının boyutlarına, temel derinliğine ve yapının inşa edileceği alanın zemin **jeolojik ve jeoteknik** özelliklerine göre belirlenir.

Ayaklı depo yerlerinde, arıtma tesisi yapıları ve diğer yapı alanlarında **arazinin jeolojik ve mühendislik jeolojisi haritalaması, araştırma çukuru, gözlem çukuru, sondaj ve** gerekli jeofizik çalışmalar yapılır. Bu çalışmalar neticesinde, **tesis alanlarında etkili olabilecek jeolojik riskler ve bu risklere karşı alınması gereken önlemler belirlenir**. deprem anında oluşacak dinamik yatay deprem yüklerine karşı zemin davranışı, ivme spektrumları ve zemin-yapı etkileşiminin belirlenmesinde kullanılmak üzere sismik dalga hızı değerleri, zemin hâkim titreşim periyodu, dinamik elastik parametreler ve zemin büyütmesi belirlenerek değerlendirilir.

Jeofizik ölçü nokta sayısı, dağılımı ve araştırma derinliği yapının boyutlarına, temel derinliğine ve yapı alanının zemin özelliklerine göre belirlenir.

Yapı Zemin İlişkisinin Değerlendirilmesi

Madde 15- Yapılacak arazi ve laboratuvar çalışmaları sonucunda belirlenecek sahanın jeolojik modeli oluşturularak buna dayalı araştırılan jeoteknik parametreler (su içeriği, birim hacim ağırlığı, kıvam limitleri, konsolidasyon, şişme, dayanım parametreleri, yataklama katsayısı, sıvılaşma potansiyeli, şev duraylılığı, zemin grubu, yerel zemin sınıfı, spektrum karakteristik periyotları, sismik dalga hızı, maksimum yatay yer ivmesi vb.) esas alınarak tasarımda kullanılmak üzere aşağıda verilen değerlendirmeleri de içeren jeolojik-jeoteknik etüt (zemin etüt) raporu hazırlanır.

Alt yapı projelerinin uygulanacağı sahalardan doğal afet riski taşıyan bölgelerde bulunması sahalarda afet tehlikelerinin belirlenmesi durumunda, proje alanı doğal afetler afet riskleri açısından değerlendirilerek heyelan, taşkın, çığ, kaya düşmesi, yangın gibi doğal bir afetin meydana gelmesi durumunda iletim hattının ve yapıların etkilenip etkilenmeyeceği afet güvenliği ve risk azaltıcı önlemleri ortaya konulur.

Muhtemel afetler , Afet tehlike ve risk araştırmalarında ilk adım, proje alanını kapsayan proje alanı için çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılmış temin edilmesi mümkün envanter, duyarlılık, tehlike, risk haritaları gibi üst ölçek harita ve örnek çalışmalar ile belirlenir araştırmaları ile başlar.Önceki çalışmaların bulunmadığı durumlarda, mühendislik bilgi ve deneyimlerine jeolojik – jeoteknik araştırma ve analizlere dayalı olarak gerekli veriler toplanır, kritik alanlarda gerekli görüldüğü takdirde, ilgili analizler ayrıntılı çalışmalar yapılarak doğal afet tehlike ve risk durumu 1/5.000, 1/1.000 veya 1/500 ölçekli haritalar üzerinde ortaya konulur.....

.....
.....

ODA GÖRÜŞÜ: Gerek herhangi bir mühendislik yapısının inşası gerekse bir sahanın arazi kullanım planlaması açısından yapılması gereken ilk araştırma, jeolojik tehlike (Geo-hazards) olarak adlandırabileceğimiz deprem (fay), sıvılaşma, heyelan, şişme, çökme, kaya düşmesi vb tehlikelere ve yeraltı suyu koşullarına yönelik jeoloji, hidrojeoloji, tektonik, mühendislik jeolojisi ve jeoteknik verilerin elde edilmesi; proje alanının 4 boyutlu (x-y-z-t) jeolojik modelinin oluşturulması; afet tehlike potansiyelinin önceden belirlenmesi ve yapı ve planlamanın afet güvenliğini yükseltmek için alınması gereken risk azaltıcı önlemlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen JEOLJİK-JEOTEKNİK ETÜTLERDİR.

Yönetmelik taslağının 9., 10., 12.,13.,14. ve 15. maddelerinde tesislerin afet güvenliği açısından yapılması gereken araştırmalara yönelik ifadelerin, uygulamada sorunlar yaşanmaması amacıyla yukarıdaki öneriler çerçevesinde yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır.

.....&.....

22.20. “KARAYOLU YOLBOYU MÜHENDİSLİK YAPILARI İÇİN AFET YÖNETMELİK TASLAĞI” ÜZERİNE GÖRÜŞLER

(Aşağıdaki değerlendirme TMMOB’ye iletilmiştir. Yönetmelik taslağına ilave edilmesi önerilenler gerekçeleri ile birlikte altı çizili olarak; çıkartılması gerekli görülen ifadeler üstü çizili olarak gösterilmiştir)

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç :

Madde 1 –

Kapsam :

Madde 2 –

Dayanaklar :

Madde 3 –

Tanımlar :

Madde 4 – Bu yönetmelikte geçen terimler aşağıda tanımlanmıştır.

.....
Şev **Acısı**: Zemin **Şev** yüzeyinin yatayla yaptığı açıdır.

ODA GÖRÜŞÜ: Literatürde şev ve yamaç farklı amaçlarla kullanılmakta olup şev, eğimli kazılmış kaya veya zemin yüzeyi olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan şev ve şev açısı kavramlarının da kullanım farklılıkları söz konusudur. Dolayısıyla yönetmelik taslağındaki tanımların terminolojiye uyumlu olması açısından yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM Köprüler

II. Deprem Tasarım Kuralları

.....

- Genel Düzenleme Kuralları

.....

- Köprü Yeri Zemin Araştırmaları

Madde 18- Yeterli nitelikte zemin **Jeolojik-Jeoteknik Etüt** raporu bulunmayan yeni köprülerin yapımına yönelik uygulama projelerine başlanmamalıdır. Köprü uygulama projeleri için yetkili uzman mühendis tarafından hazırlanan detaylı Zemin Etüdü ve Temel Mühendisliği Raporu'nun **Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporunun** proje dokümanlarına eklenmesi zorunludur.

a) Köprü tasarımında esas alınacak Zemin Etüdü ve Temel Mühendisliği Raporu **Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu,** Ek-1 'de verilen şekliyle, zemin **jeolojik-jeoteknik** araştırmaları, arazi ve laboratuvar deneylerine dayanarak hazırlanacaktır.

.....
.....

Madde 38- Güçlendirme yapılacak köprülere ait mevcut zemin **Jeolojik-Jeoteknik Etüt** raporları temin edilecektir. Raporların eksikliği veya yetersizliği durumunda; yeni yapılacak köprüler için hazırlanacak Zemin Etüdü ve Temel Mühendisliği Raporunda **Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporunda**(Ek-1'de) tarif edilen şekilde yeni **Jeolojik-Jeoteknik Etüt** Raporu hazırlanacaktır. Yeterli nitelikte zemin raporu bulunmayan köprülerin güçlendirme proje çalışmalarına başlanmayacaktır. Gerekliğinde ilave temel zemin **olarak jeoteknik amaçlı** sondaj çalışmaları, arazi ve laboratuvar deneyleri yapılacaktır.

Madde 45- Tüneller küçük ve orta şiddette depremlerde önemli bir hasar olmaksızın hizmet vereceklerdir. Yüksek şiddetli depremlerde ve tüneli kesen fay hareketinde göçük oluşmadan hasar meydana gelebilecektir. Gerekli iyileştirme yapıldıktan sonra tünel trafiğe hizmet verecektir.

B- Yeni Yapılacak Tüneller İçin Deprem Projelendirmesinin Yapılması

I- Zemin/Kaya Tanımlamasına Yönelik Araştırma Çalışmalarının Yapılması

Madde 46- Koridor ve elverişlilik **Jeolojik-Jeoteknik Etüdü** etüdü aşamalarında İdare tarafından aksi belirtilmediği takdirde gözlemsel olarak yapılacak çalışmalarda olası tünel hatları ile ilgili olarak 1/25000 ölçekte ve tanımlanacak genişlikteki alanda jeolojik, hidrojeolojik, mühendislik jeolojisi etüt ve değerlendirmeleri yapılacaktır. Bu etüt ve değerlendirmeler fay (aktif, ölü, normal, yanal atımlı, ters) gibi ana süreksizliklerin haritalanmasını, güncel tektonik açısından araştırmaları, aktif ve potansiyel heyelan sahalarının ve sıvılaşma riski taşıyan alanların belirlenmesini ve tünel hattına olan etkilerinin değerlendirilmesini içerecektir.

Madde 47- Yapılan etüt ve değerlendirmeler **Jeolojik-Jeoteknik Etüt, sondajlar ve deneyler** sonucunda statik ve depremsellik açısından en az risk taşıyan geçki seçilecektir. Bu geçki içindeki seçeneklerin 1/5000 ölçekte ön projeleri (**Jeolojik-Jeoteknik** etüt, araştırma ve proje çalışmaları) yapılacaktır. Ön proje çalışmalarına veri sağlamak amacıyla detaylandırılacak yüzey jeolojisi çalışmalarının yanı sıra depremsel araştırma ve hendek açımı, sondaj, jeofizik etüt, arazi ve laboratuvar deneylerini içeren araştırma programı hazırlanacaktır. **Oluşturulan jeolojik model ışığında yüzeyde izlenen yapısal unsurların(Tabaka, eklem, çatlak, tektonik kontak, birim dokunakları, faylar, fay zonları, kıvrım konumları v.b.), ayrışma ve bozuşma zonların dağılımı, yer altısuyu koşulları, birimlerin su taşıma ve geçirgenlik(Permeabilite)durumu ve kaya koşullarının derinlikle değişimini araştırılması amacı ile** sondajlar tünel portallerinde, tünel üzerinde sığ örtü kalınlığı olan bölgelerde, zayıf zonlarda (fay, birim kontağı v.b.), derin kırılma, sık eklem ve ayrışma potansiyeli olan birimlerde, değişen jeolojik birimlerde ve tünel çevresinin kaya kütle davranışını belirlemeye yönelik gerekli görülen yerlerde ve

tünel kırmızı kotunun 20 metre altına inecek şekilde **tünel garbisi üst kotundan 3 tünel genişliği kadar yukarıdan başlanarak** tamamı karotlu olarak yapılacaktır.

Madde 48- Ön Proje araştırma **Jeolojik-Jeoteknik Etüt** ve proje çalışmaları sonucunda kesinleştirilecek tünel hattı üzerinde 1/1000-1/2000 ölçekte **Jeolojik-Jeoteknik Etüt ve Kesin Proje** çalışmalarına geçilecektir.

Ön Proje araştırmalarında **Jeolojik-Jeoteknik Etüt ve Araştırma aşamalarında** tam olarak aydınlatılmayan noktalarda ilave araştırma programı hazırlanarak uygulanabilecektir.

.....

III- Deprem Risk Tipinin Belirlenmesi ve Proje Çalışmalarının Yapılması

Madde 53- Yapılan tüm **Jeolojik-Jeoteknik** etüt ve araştırma çalışmaları sonucuna göre belirlenen jeolojik birimler, süreksizlikler (eklem, tabakalanma, **fay, birim dokunakları, çatlak**), ayrışma zonları-dereceleri, fay, **fay zonları, tabaka, eklem, çatlak, tektonik kontak, birim dokunakları, kıvrım konumları** kıvrım ve bunların tünel kazısı üzerine etkileri göz önüne alınarak mühendislik jeolojisi modeli oluşturulacaktır. Tünelin yer aldığı kaya/zemin ortamına **üzerinde yapılan jeolojik-jeoteknik araştırma çalışmaları sonucunda elde edilen lab. verileri; tünel kesiti; örtü kalınlığı; tektonik etkiler ve yapısal unsurlarla birlikte değerlendirilerek tünelin geçmesi muhtemel kaya birimleri, uluslararası yaygın kullanılan kaya sınıflamalarından Kaya Kalite Derecesi (ROD), Kaya Kalitesi (O), Kaya Kütleinin Jeomekanik Derecelendirilmesi (RMR) ve Kaya Kütleinin Dayanım Sayısından (GSI) yararlanılarak göre sınıflandırılacak ve 1/500 düşey-1/5000 yatay ölçekli jeoteknik profil ve kesitler oluşturulacaktır. Bu sınıflar ışığında analitik ve nümerik analizlerde kullanılacak jeoteknik parametreler (ϕ , c, E, γ , v, m_j , s_j , k, vb.) her kaya ortamı için belirlenecektir. Yapısal unsurlar dikkate alınarak tünel içinde olası kaya düşmeleri vb. stabilite bozuklukları analizleri yapılacak, dalım, doğrultu ve yönleri, ile jeoteknik parametreleri de içeren jeoteknik model oluşturulacaktır.** geomekanik parametreler tespit edilecektir Tünel kesiti, örtü kalınlığı, oluşturulan jeolojik model, araştırma çalışmaları verileri değerlendirilerek tünel kazısı sırasında kaya kütle davranışı dikkate alınarak geoteknik model oluşturulacak. Statik yüklenme koşulları dikkate alınarak analitik ve nümerik analizler yapılacaktır. Belirlenecek deprem risk tipine göre oluşacak ilave yüklenme ve deformasyonlar dikkate alınarak tünelin deprem projesi hazırlanacaktır.

.....

Madde 76- Heyelanlı kesimlerde **heyelanın mekanizması, jeolojik birimlerin dağılımı, yapısal durumu, yer altı suyu koşulları, ayrışma-bozuşma derecesi ve kayma sebepleri ortaya konularak,** kayma yüzeyi derinliği **ve kayma mekanizması belirlenecektir.** hareketli formasyon araştırılacaktır.

Madde 77- Zeminlerin **Jeolojik birimlerin** yerinde (in-situ) dinamik elastisite parametreleri bulunacaktır.

Madde 78- Zeminlerin Jeolojik birimlerin depremselliği (sismisitesi) bulunacaktır.

Madde 79- Büyük sanat yapılarının alanlarının kaya olması durumunda, Jeolojik-Jeoteknik araştırma çalışmaları sonucunda elde edilen lab. veriler ve yapısal unsurlarla birlikte değerlendirilerek kaya sınıflamalarından Kaya Kalite Derecesi (ROD), Kaya Kalitesi (Q), Kaya Kütlesinin Jeomekanik Derecelendirilmesi (RMR) ve Kaya Kütlesinin Dayanım Sayısından (GSI) yararlanılarak göre sınıflandırılacak; alanlarının zemin olması durumunda, laboratuvar sonuçları dikkate alınarak jeolojik model oluşturulacak ve analitik ve nümerik analizlerde kullanılacak jeoteknik parametreler (ϕ , c, E, γ , v, m_s , s_s , k, vb.) her kaya/zemin ortamı için belirlenecektir. Jeolojik stratigrafisi, Dinamik elastisite sabitler ile depremsellik parametreleri bulunacaktır.

.....

Madde 85- Yarma ve dolgu şevlerinin Jeolojik-Jeoteknik araştırma çalışmaları sonucunda elde edilen lab. veriler ve yapısal unsurlarla birlikte değerlendirilerek kaya sınıflamalarından Kaya Kalite Derecesi (ROD), Kaya Kalitesi (Q), Kaya Kütlesinin Jeomekanik Derecelendirilmesi (RMR) ve Kaya Kütlesinin Dayanım Sayısından (GSI) yararlanılarak göre sınıflandırılacak; alanlarının zemin olması durumunda, laboratuvar sonuçları dikkate alınarak jeolojik model oluşturulacak ve analitik ve nümerik analizlerde kullanılacak jeoteknik parametreler (ϕ , c, E, γ , v, m_s , s_s , k, vb.) her kaya/zemin ortamı için belirlenecektir. Jeolojik stratigrafisi dinamik elastisite sabitleri ile depremsellik parametreleri bulunacaktır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Heyelanlar

.....

Madde 109- Heyelan Raporları ayrı raporlar halinde düzenlenecek olup, Jeolojik-Jeoteknik değerlendirmeler jeoloji mühendisi tarafından sayısal çözümler ve değerlendirmeler Uzman Zemin Mekaniği Mühendisi jeoloji ve inşaat mühendisi tarafından ortaklaşa yapılacaktır.

.....

.....

EKLER:

EK-1:

Detaylı Zemin Etüdü Ve Temel Mühendisliği Raporunda Bulunması Gerekenler:

Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporlarında Bulunması Gerekenler:

A- Sondaj derinlikleri:

.....

B- Tasarımda kullanılacak olan “Detaylı Zemin Etüdü ve Temel Mühendisliği Raporu” **Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporlarında** aşağıda belirtilen zemin veri ve değerlendirmelerini içermelidir:

- 1) Arazi Yeri ve Topografya Bilgileri
 - 2) Temel Zemin Sondaj Logları
 - 3) Jeoloji Bilgileri
 - 4) Numune Alma Yöntemleri
 - 5) Laboratuvar Deneysel Sonuçları
 - 6) Arazi Deneysel Sonuçları
 - 7) Zemin Profili Bilgileri
 - 8) Zemin Cinsleri
 - 9) Yakın aktif fay ve deprem değerlendirmesi
 - 10) Yapı zemin karşılıklı etkileşimine yönelik her türlü jeoteknik veri ve değerlendirme
 - 11) Zemin Parametreleri:
 - İçsel sürtünme açısı , Kohezyon , Atterberg limitleri, Tabii birim hacim ağırlığı, Düşey ve yatay yatak katsayısı, v.d.
- **Birimlerin litolojileri, ayrışma, bozuşma, sertlik, dayanım v.b. özellikleri,**
 - **Su çıkış noktaları ve tahmini debileri,**
 - **Sev duraylılığını etkileyecek süreksizliklerin konumları, gruplandırılması, yorumlanması ve bu amaçla süreksizliklerin; konumu, sayısı, aralıkları, açıklıkları, devamlılığı, pürüzlülüğü, dolgu malzemesinin cinsi ve özellikleri, su durumu, süreksizlik içindeki dolgu malzemesinden örnek alınabiliyorsa bu malzemenin laboratuvar değerleri, süreksizlik yüzeyi kesme deneyi, Schmits çekici çalışması ve literatür karşılaştırmaları,**
 - **Kayaçların, uluslararası kabul görmüş (Q, RMR, RQD, GSI, v.b.) sistemlere göre sınıflandırılması,**
 - **Zeminlerin, Birleştirilmiş Zemin Sınıflamasına (BZS) göre sınıflandırılması,**
 - **Kütle hareketlerinin oluştuğu veya oluşabileceği potansiyel ve fosil heyelan alanlarının sınırları, derinliği, kayma yüzeyi ve kayma mekanizmasının belirlenmesi,**
 - **Birimlerin jeoteknik değiştirgeleri (parametrelerin: c, kPa; ϕ °; E, GPa; ν , kPa; σ_c , σ_t , CBR, LL, PI, w_p , w_L v.b.) arazi gözlemleri, zemin-kaya sınıflamaları, yerinde deneyler ve laboratuvar çalışmaları birlikte değerlendirilerek belirlenmesi, alansal ve derinliğe göre dağılımı, sırasıyla harita ve kesitler üzerinde gösterilerek jeolojik-jeoteknik profilin oluşturulması,**
 - **Zayıf zeminlerin belirlenerek çözüm önerilerinin getirilmesi,**
 - **Suya hassas kaya gurubunda çalışılıyorsa (mekanik davranışını etkileyecek miktarda kil veya suya hassas malzeme bulunuyorsa örneğin; marn, killi kireçtaşı,**

tebeşirli kireçtaşı, jips, anhidrit v.b.) slake dayanıklılık deneylerinin (su ortamı içinde malzemenin aşınmaya karşı davranışı) yapılması (ulaşılacak sonuçlar tasarım parametresi de dikkate alınacaktır),

- Stabilite analizlerinin (kinematik ve sayısal analizler), varma/dolgu, sanat yapısı yerleşim yerleri ve sorunlu kesimlerde, kritik enkesitler üzerinde yapılması,

-H<15 m. olan yarmaların şev oranları; özel problem yoksa jeolojik-jeoteknik değerlendirmeler ve KGM şev projelendirme rehberine dayandırılarak belirlenecektir.

-H<8m olan dolgularda özel problem yoksa; jeolojik-jeoteknik değerlendirmeler, KGM şev projelendirme rehberi ve yürürlükteki genelgeler kullanılarak şev dolgu tasarımı yapılacaktır.

-Yarma yüksekliğinin H>15m. ve dolgu yüksekliğinin H>8 olması ve ayrıca varma ve dolgularda duraylılık problemi olması durumunda;

Jeoteknik harita, profil ve enkesitler en az aşağıdaki bilgileri içerecek şekilde hazırlanacaktır.

Haritalar:

- Birim sınırları ve birbirleri ile olan ilişkileri,
- Yapısal unsurları (fay, kıvrım, tabaka, eklem, çatlak ve bunların konumları (eğim/doğrultu),
- Sondaj, araştırma/gözlem çukuru, el burgusu, jeofizik v.b. yerleri,
- Fosil, aktif ve potansiyel kütle hareketlerinin sınırları,
- Zayıf zemin yerleri,
- Yüzey ve yer altı sularının akım yönleri, kaynak, göze, kuyu v.b. yerleri,

Profil ve En kesitler:

- Arazi Yeri ve Topografya Bilgileri
- Birimlerin düşey ve yanal sınırları,
- Yanal ve düşey ayrışma-bozuşma sınırları,
- Litoloji, dayanım ve ayrışma tarifleri,

- Zayıf zeminlerin yatay ve düşey sınırları,
- Yer altı su seviyesi,
- Yapısal unsurlar (fay, kıvrım, tabaka, eklem, çatlak ve bunların konumları (eğim/eğim yönü) (süreksizlikler, profil ve enkesitlerde görünür eğimlerine göre çizilecektir.)
- Fosil, aktif ve potansiyel kütle hareketlerinin sınırları
- Araştırma/gözlem çukuru, el burgusu, jeofizik, sondaj yerleri ve bunların jeoteknik özellikleri,
- Araştırma çukurlarından alınan numunelere ait deney sonuçları (No:4 ve No:200'den geçen, İçsel sürtünme açısı , Kohezyon , Atterberg limitleri, Şişme potansiyeli Tabii birim hacim ağırlığı, Düşey ve yatay yatak katsayısı, v.d.),
- Yarma kazı malzemelerinin dolguda kullanılabilirliği,
- Birimlerin sıkışma-kabarma yüzdeleri, sökülebilirlik yönünden kazı klasları,
- Dolgularda veya yol tabanında varsa zemin iyileştirmeleri,
- Drenaj yapıları hakkında ön bilgi,
- Kaya ve zemin sınıflandırma sonuçları (Q, RMR, ROD, GSI, BZS v.b. jeoteknik bilgiler),
- Kinematik olarak incelenen varmanın; süreksizlikler ile şev konumunun steronet üzerinde ilişkisini gösteren şekiller, küçük boyutta profilde ilgili varmanın yanında gösterilecektir.
- Yakın aktif fay ve deprem değerlendirmesi

12) Kazıklı temeller için çevre sürtünmesi ve/veya uç mukavemeti

13) Temel zemin taşıma gücü ve oturma hesapları

.....
.....
.....

ODA GÖRÜŞÜ: Yönetmelik taslağının gerek mühendislik disiplinlerinin hak, yetki ve sorumluluklarına gerekse mühendislik yapılarının ekonomiklik, güvenlik kriterlerine yönelik uygulamada sorunlar çıkartacağına, jeoloji mühendisliği açısından bilimsel normları ve kavramlarıyla örtüşmediğine inandığımız noktalarında gerekli değişiklikler yapılmıştır.

22.21. ZEMİN ŞUBE MÜDÜRLÜKLERİ KURULMASINA İLİŞKİN ODA GÖRÜŞÜ

(Aşağıdaki değerlendirme zemin şube müdürlüğü bulunmayan
Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına Mart 2005'te gönderilmiştir)

KONU: Zemin Şube Müdürlükleri

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

10.07.2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen 5216 sayılı BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU ile Büyükşehir Belediye Başkanlıklarının görev, yetki ve sorumluluklarında önemli değişiklikler getirilmiştir. Bu değişiklikler sonucu ortaya çıkan yeni koşullarda yerel yönetimler için Büyükşehir sınırları içindeki alanların arazi kullanım verilerinin önceden belirlenmesi ve “ insan yerleşmelerini daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir ” kılmak için bu verilerin kent planlaması aşamasında kullanımı özel bir önem kazanmıştır.

*5216 sayılı BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU'nun **Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları'nı** düzenleyen 7.maddesinde arazi kullanım planlamasını odaklayan görevleri içeren bentler aşağıda belirtilmiştir;*

b) Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.

h) Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.

i)çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak;çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak;; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, ...

r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

u) İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve

sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek...

z) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak.”

Ayrıca adı geçen Kanunun **Geçici 1. Maddesinde** “Büyükşehir belediyeleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde büyükşehirin 1/25.000 ölçekli nazım imar plânlarını yapar veya yaptırır” hükmüne de yer verilmiştir.

Görüldüğü gibi yukarıda aktarılan görevlerin yerine getirilmesi için öncelikli olarak Belediye sınırları içindeki alanların jeolojik sınırlama ve avantajlarını ortaya koyan, kentsel politika ve projelerin ekonomik ve çevresel boyutlarını birinci dereceden etkileyen **arazi kullanım planlaması verilerinin önceden bilinmesi gerekmektedir**. Yerel yönetimler açısından, planlama sınırları içindeki alanların jeolojik yapı, hidrojeolojik koşullar, yapı malzemeleri, jeomorfoloji, zeminlerin fiziksel ve mekanik özellikleri, jeolojik tehlike potansiyeli gibi **jeolojik ve jeoteknik verilere dayalı arazi kullanım haritalarının hazırlanması öncelikli bir görevdir**. Jeolojik, morfolojik ve meteorolojik koşulları nedeniyle afet tehlikesi yüksek, büyük yıkımlara yol açan afet olayları ile sık sık karşılaşan Ülkemizde, bu görev hayati bir işleve sahiptir.

Günümüzde arazi kullanım planlaması çalışmaları sonuçlarının afet, çevre ve doğal kaynak yönetiminde kullanıldığı bilinmektedir. Arazi Kullanım Planlaması çalışmaları, deprem, heyelan, erozyon, taşkın gibi jeolojik süreçlerin kontrolündeki afet zararlarının azaltılmasında; yer altı suyu ve toprak kirliliği, atık depolama vb çevresel sorunların çözümünde; başta su olmak üzere yapı malzemeleri ve endüstriyel hammadde gibi doğal kaynakların ekonomik kullanımıyla ilgili kararlarda temel alınmaktadır. Kentsel projelerin ihtiyaç duyabileceği temel parametreler; zeminin kazılabilirliğinden yer altı suyunun derinliğine veya agrega malzemeye veya afet tehlike potansiyeline ve zarar azaltma önlemlerine kadar geniş bir yelpazede JEOLJİ orijindir ve arazi kullanım amacına yönelik gerçekleştirilen jeolojik-jeoteknik etütler aracılığıyla belirlenirler.

Büyükşehir Belediye sınırları içindeki alanların jeolojik ve jeoteknik etütlerinin yaptırılması kadar önemli bir konu da, elde edilecek jeolojik ve jeoteknik verilerin Belediye Başkanlıkları bünyesinde oluşturulacak bir üniteye bir araya getirilmesi, bir bilgi bankasının oluşturulması, bu verilerin bilgisayar teknolojileri yardımıyla kullanıma kazandırılması, kamuoyunun ve karar vericilerinin erişimine açılmasıdır.

Bu ihtiyaçlara yanıt vermek ve özellikle 1999 Depremlerinin acı faturası ile bir kez daha karşılaşmamak amacıyla 1999 yılının son çeyreğinden itibaren **İSTANBUL ve KOCAELİ Büyükşehir Belediye Başkanlıkları bünyesinde ZEMİN VE DEPREM İNCELEME ŞUBE MÜDÜRLÜKLERİ, BURSA Büyükşehir’de ZEMİN ETÜTLERİ ARAŞTIRMA ŞEFLİĞİ** kurulmuştur. Bu ünitelerde başta JEOLJİ MÜHENDİSLERİ olmak üzere değişik meslek disiplini mensubunun görev aldığı bilinmektedir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Diğer yandan İSTANBUL Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı – JICA tarafından desteklenen İSTANBUL İLİ MİKRO BÖLGELEME DAHİL AFET ÖNLEME-AZALTMA TEMEL ÇALIŞMASI yürütülmüştür. Kentsel politika, plan ve projelerin jeolojik ve jeoteknik veriler bilinmeden gerçekleştirilemeyeceğinin bilimsel bir gerçektir. Gerek bu gerçeklik gerekse 5216 sayılı BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU'nda tanımlı afet, çevre ve doğal kaynak yönetimine yönelik görevler göz önüne alındığında, ülkemizdeki tüm Büyükşehir Belediyeleri bünyesinde benzeri ünitelerin kurulması ve jeolojik-jeoteknik etüt süreçlerine hız ve öncelik verilmesi bir gereklilik haline gelmiştir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğüne hazırlanan 31.05.2001 gün ve 13620 sayılı genelgede Belediye ve Mücavir Alan sınırları içinde Belediyelerce, dışında Valiliklerce yapılacak her tür ve ölçekte imar planlarının jeolojik-jeoteknik etüt raporlarında belirtilen hususlara uygun yapılması gerekliliği ifade edilmiştir. Diğer yandan, Yerel Yönetimler açısından yakın gelecekte MİKROBÖLGELEME HARİTALARININ hazırlanmasının bir zorunluluk haline getirilmesi (Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanan İmar Yasa Tasarısı ve Deprem Şurası Sonuç Bildirgesi) olasılığı karşısında jeolojik ve jeoteknik etütlerin ve Zemin Şubelerinin gerekliliği bir kat daha artacağı inancındayız.

JEOLOJİ MÜHENDİSİ; jeoloji biliminin veri, teknik ve ilkelerini her türlü mühendislik kullanıma sunmak üzere eğitim almış, proje alanının 4 boyutlu (x-y-z-t) jeolojik modelini hazırlayan kişidir. Eğitimi ve pratik bilgi ve deneyimi ile yer kabuğunu oluşturan malzemeyi tanımlamak, sorunları önceden belirlemek ve sorunlara karşı mühendislik çözümlerini geliştirmek konusunda yetki ve sorumluluk sahibidir. **JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ,** kent yöneticileri ve politikacıları, imar,alt yapı hizmet birimleri vb açısından üretilecek kentsel politika ve projeler için en temel girdilerin elde edilmesi ve yorumlanması süreçlerinde etkin işlevlere sahiptir.

Büyükşehir Belediyemiz sınırları içindeki alanların jeolojik ve jeoteknik özelliklerinin belirlenmesi, arazi kullanım haritalarının hazırlanması ve bu çalışmaların daha koordineli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla Belediyemiz bünyesinde kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve bu birimlerde Jeoloji Mühendisi istihdamının gözetilmesi hususlarında gerekli duyarlılığı göstereceğiniz inancıyla, gereğini önemle arz eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

DAĞITIM :

Gereği İçin :

ADANA	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
ANKARA	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
ANTALYA	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
DİYARBAKIR	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
GAZİANTEP	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
İZMİR	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
KAYSERİ	Büyükşehir Belediye Başkanlığı
KONYA	Büyükşehir Belediye Başkanlığı